

CENTERKVINNORNAS JÄMSTÄLLDHETSPOLITISKA PROGRAM

14 aug 2020

Innehåll

Inledning	5
Våra friheter	6
KAPITEL 1: Ekonomisk frihet	8
1.1 Jämställd arbetsmarknad	8
1.1.2 Fler arbetsgivare och bättre villkor	8
1.1.3 Rätt till heltid.....	9
1.1.4 Lön för alla arbetade timmar	9
1.1.5 Arbetsmiljö och karriärvägar	9
1.1.6 Enklare etablering på arbetsmarknaden	9
1.1.7 Mer RUT	10
1.1.8 Fler kvinnor på ledande positioner.....	10
1.1.9 Försörjningsstöd ska betalas ut även till kvinnor.....	11
1.2 Jämställt företagande.....	12
1.2.1 Vinstförbud är antifeministiskt.....	12
1.2.2 Stöd till kvinnor som är eller vill bli företagare	13
1.3 Ägande.....	14
1.4 Jämställd ekonomi för pensionärer	14
1.4.1 Skatt, pension och likvärdighet över hela landet.....	14
1.4.2 Bättre pensionsinformation behövs	15
1.4.3 Pensionsrätter ska överlåtas under föräldraledighet	15
1.4.4 Rätt till tjänstepension	15
1.4.5 Efterlevandeskydd efter 65 års ålder	16
1.4.6 Höjd pensionsavgift	16
1.4.7 Äldres arbetsmarknad	16
1.5 Jämställt boende	17
1.5.1 Bygg ägarrätter	17
1.5.2 Inlåsnings effekter i boende.....	17
1.5.3 Utred sambolagen	18
1.6 Jämställd, platt och tydlig föräldraförsäkring	18
1.6.1 Ge möjlighet till graviditetspenning	19
1.6.2 En platt försäkring med samma nivå på dagarna	20
1.6.3 Tidigt uttag	20
1.6.4 Ytterligare två månader	20

1.6.5 Obegränsat antal dubbeldagar.....	21
1.6.6 Mer flexibel förskola	21
1.6.7 Förenkla och stimulera en jämställd delledighet	21
1.6.8 Återinför och höj jämställdhetsbonusen	22
1.6.9 Information och fria val.....	22
1.6.10 Företagarvänlig föräldraförsäkring.....	22
1.6.11 Utred flerbarnstillägget.....	23
KAPITEL 2: Sexuell frihet och kvinnors hälsa.....	24
2.1 Jämställd trygghet.....	24
2.1.1 Skärp straffen för sexualbrott.....	24
2.1.2 En våldtäkt är en våldtäkt – även om den sker på nätet	25
2.1.3 Högre krav på rättsväsendet.....	25
2.1.4 Specialistkliniker för utsatta för sexuella övergrepp behövs.....	26
2.1.5 Stärkt stöd för extra sårbara individer	26
2.1.6 Behandla förövare	27
2.1.7 Begränsa tillgången på den våldsamma pornografin.....	27
2.1.9 Människohandel och prostitution är dagens slavhandel	28
2.1.10 Stäng ner sugardejtingsajter och strippklubbar	28
2.1.11 Straffskärpning för sexköp	29
2.1.12 Håll fler ansvariga för brott mot sexköpslagen.....	29
2.2 Jämställd reproduktiv och sexuell hälsa.....	31
2.2.2 Bättre förlossningsvård	31
2.2.3 Bättre eftervård	32
2.2.4 En mötesplats för barnfamiljer	32
2.2.5 Motverka ofrivillig barnlöshet	33
2.2.6 Surrogatmödraskap innebär stora risker	33
2.3 Jämställd hälsa	34
2.3.1 "Kvinna, var god dröj" – forskning sker fortfarande på män	34
2.3.2 Rätt till god psykisk hälsa	34
2.3.3 Förebygg ohälsa med mer friskvård	35
2.3.4 Rehabilitering behövs.....	35
2.3.5 Stärk elev- och ungdomshälsan	35
2.3.6 Jämställd fysisk aktivitet	36
2.3.7 Bättre vård vid psykisk ohälsa och sjukdom.....	36
2.3.8 Stöd till kvinnor med missbruk	37
2.4 Jämställd vård och omsorg för äldre	38

2.4.1 Förebyggande hälsoarbete.....	38
2.4.2 Psykisk hälsa på äldre dagar	39
2.4.3 Bättre villkor inom anhörigomsorgen	40
2.4.4 Jämställd digital utveckling inom vård- och omsorg	41
2.4.5 Rätt till sexualitet på äldre dagar	41
2.4.6 Motverka våld och sexuella övergrepp på äldre	41
KAPITEL 3: Strukturell frihet	43
3.1 Jämställd rätt till frihet från våld	43
3.1.1 Bekämpa den pågående sexualiseringen	43
3.1.2 Våld i nära relationer – ett samhällsproblem	43
3.1.3 Gör "kön" som grund för hatbrott	44
3.1.4 Stärk kvinnojourerna	44
3.1.6 Inför Huskurage.....	45
3.1.7 Lex-Lotta behövs	45
3.1.8 Oacceptabelt med sexuellt våld och trakasserier på jobbet.....	46
3.1.9 Alla som ska arbeta med våldsutsatta borde få utbildning	47
3.2 Jämställd rätt till frihet från hedersrelaterat våld och förtryck	47
3.2.1 Bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.....	48
3.2.2 Hög kunskapsnivån kring hedersvåld.....	48
3.2.3 Stärk arbetet mot tvångs- och barnäktenskap.....	49
3.2.4 Motverka könsstympling och oskuldskontroller	49
3.2.5 Stärkt skydd för dem som lever under hedersförtryck	50
3.2.6 Hedersrelaterat våld och förtryck som egen brottsrubricering	50
3.2.7 Ökad tydlighet i förskola och skola	50
3.3 Jämställd maktfördelning	52
3.3.1 Fler jämställda kommunala bolagsstyrelser	52
3.3.2 Fler kvinnor med politiska förtroendeuppdrag	52
3.4 Jämställd utbildning	53
3.4.1 Entreprenörskap i skolan gynnar jämställdhet.....	53
3.4.2 Utbildning ska löna sig – också för kvinnor	53
3.4.3 En mer jämställd akademi	53
3.4.4 Sex- och relationsundervisningen behöver förbättras	54
3.4.5 Böter för skolor som inte agerar mot sexuella trakasserier och övergrepp	54
3.5 Jämställd samhällsplanering	56
3.5.1 Öka tryggheten i det offentliga rummet	56

3.5.2	Offentliga verksamheter ska arbeta med "gender budgeting"	56
3.5.3	Ett jämställt föreningsliv.....	56
3.5.4	Idrotten ska ha jämställda möjligheter	56
3.5.5	Aktivitetsbidrag ska villkoras av ett aktivt jämställdhetsarbete	57
3.5.6	Mer ansvar måste läggas på klubbar att stävja en våldsam kultur	57
3.6	Jämställd utrikespolitik.....	58
3.6.1	Bistånd riktat till flickor och kvinnor	58
3.6.2	Öka insatserna till SRHR-arbetet.....	58
3.6.3	FN-anställda som begår övergrepp måste åtalas	59
3.6.4	Kvinnor drabbas hårdast i konflikter och behövs i fredsprocesser	59
3.6.5	EU ska leda vägen fram till jämställdhet	59

1 Inledning

2 Centerkvinnorna är en feministisk organisation som aktivt verkar för jämställdhet
3 i samhället och i Centerpartiet genom att opinionsbilda och utbilda kring
4 samhällsfrågor och jämställdhet. Med stöd och utbildning arbetar vi för att fler
5 kvinnor ska ta plats på ledande positioner i samhället och inom Centerpartiet.

6 Systemskapet är den gröna tråden i vårt arbete.

7 Alla individers lika rätt och värde är något som varit Centerkvinnornas
8 utgångspunkt sedan starten 1932. Organisationens grundare Märta Leijon skrev
9 1950 i sin reservation till förman för att kvinnor skulle få prästvigas: "Vi äro dock
10 inte främst könsvarerler utan födda till medborgare". Än idag strävar vi efter att
11 individens frihet och möjlighet till utveckling ska sättas främst.

12 Centerkvinnorna är gröna liberala feminister. Vi kallar oss gröna eftersom vi
13 tillhör Centerrörelsen, en rörelse som värnar om den gröna omställningen till ett
14 hållbart samhälle och som verkar för att Sverige ska vara ett föredöme i miljö-
15 och klimatarbetet. Centerkvinnornas uppgift är att ha ett jämställdhetsperspektiv
16 i miljöarbetet och belysa de miljö- och klimatfrågor som har betydelse för
17 jämställdheten.

18 Vårt mål är ett samhälle där alla, oavsett könsidentitet, har samma
19 grundförutsättningar att förverkliga sig själva och sina drömmar. Vår drivkraft
20 ligger i att skapa ett mer jämställt och bättre samhälle. Våra
21 jämställdhetspolitiska förslag syftar till att göra skillnad – i de stora
22 frihetsfrågorna och i de vardagsnära.

23 För oss är feminism i grund och botten en frihetsfråga. Det handlar om att
24 synliggöra och vilja förändra de system och strukturer som behandlar kvinnor
25 och män olika, både som grupp och som individer. Som feminister ser vi ett
26 samhälle idag där kvinnor fortfarande är underordnade manliga maktstrukturer

27 och att dessa strukturer måste ändras. Vi anser att kampen mot ojämställdhet är
28 en gemensam angelägenhet för kvinnor och män eftersom ett jämställt samhälle
29 gynnar alla.

30 Det finns flera olika feministiska utgångspunkter. Som liberala feminister ser vi
31 de mönster i samhället som begränsar vår frihet och utgår samtidigt från
32 individen i sökandet efter lösningar. Vi tror att svaren på många av dagens och
33 morgondagens jämställdhetsutmaningar blir mer långsiktigt hållbara då. De
34 viktigaste verktygen i detta arbete är kunskap och medvetenhet samt att stärka
35 kvinnans egenmakt och undanröja hinder för jämställdhet. Ibland återstår dock
36 inget annat alternativ än lagstiftning.

37 Vårt arbete är angeläget. Att halva befolkningen inte har samma möjlighet att
38 fritt utforma sitt liv blir en förlust för hela samhället, inte bara för den enskilda
39 kvinnan. Alla ska ha rätt till ekonomisk frihet, sexuell frihet och god hälsa samt
40 strukturell frihet. De tre friheterna som presenteras i programmet är nycklar till
41 en helhet – som möjliggör att varje individ, oavsett var i landet en bor, ska
42 kunna nå sin fulla potential och leva sitt liv i frihet. Därför arbetar vi för
43 jämställdhet, varje dag. Tillsammans gör vi skillnad.

44 **Våra friheter**

45 Centerkvinnorna arbetar med jämställdhetspolitik utifrån ett liberalt och
46 feministiskt perspektiv. Som liberaler är frihet ett centralt begrepp. Varje
47 människa är född fri. En människas frihet kan i grunden endast begränsas av
48 hänsyn till andra människors lika rätt till frihet. Alla ska kunna bestämma över
49 sina egna liv genom individuella och fria val. Alla människor, oavsett bakgrund,
50 ålder, sexuell läggning, könsidentitet eller härkomst, ska ges möjlighet att utöka
51 sina livschanser och känna frihet.

52 Vi tror att jämställdhet är en viktig komponent för att nå frihet. Centerkvinnorna
53 utgår från tre friheter som vi definierat som särskilt viktiga för att människor ska
54 kunna nå sin fulla potential och leva hela sina liv i frihet.

55 För Centerkvinnorna handlar ekonomisk frihet om:

56 • Att alla oavsett könsidentitet ska ha lika möjligheter till ekonomiskt
57 självbestämmande och egenmakt.

58 • Att alla oavsett könsidentitet ska ha lika möjligheter till ägande.

59 • Att det obetalda arbetet ska delas lika.

60 • Att alla oavsett könsidentitet ska ha rätt till lika lön för lika arbete.

61 För Centerkvinnorna handlar sexuell frihet och kvinnors hälsa om:

62 • Att alla oavsett könsidentitet ska ha rätt och lika möjligheter till en god hälsa.

63 • Att alla oavsett könsidentitet ska ha lika möjligheter till kroppslig integritet.

64 • Att kroppar inte ska behandlas som objekt och handelsvaror.

65 • Att alla oavsett könsidentitet ska ha rätt och lika möjligheter att fritt utforma
66 sin egen sexualitet.

- 67 För Centerkvinnorna handlar strukturell frihet om:
- 68 • Att alla oavsett könsidentitet ska ha rätt och lika möjligheter att fatta beslut
 - 69 över sitt eget liv.
 - 70 • Att alla oavsett könsidentitet ska ha rätt att leva ett liv fritt från våld och
 - 71 förtryck.
 - 72 • Att alla oavsett könsidentitet ska ha rätt till frihet från diskriminering.
 - 73 • Att alla oavsett könsidentitet ska ha rätt att känna sig trygga i samhället.
 - 74
 - 75

76 **KAPITEL 1: Ekonomisk frihet**

77 Ekonomisk frihet är centralt för att kunna uppnå våra andra friheter. Vi lever i ett
78 samhälle där pengar till stor del innebär makt och inflytande. För oss är det
79 självklart att samhällets ekonomiska system inte ska gynna individer olika
80 beroende på könstillhörighet.

81 Ekonomisk frihet handlar om att alla oavsett könsidentitet ska ha möjlighet till
82 ekonomiskt självbestämmande och egenmakt. Det innebär att ha lika möjlighet
83 till ägande, att det obetalda arbetet ska delas lika och att alla ska ha rätt till lika
84 lön för lika arbete. Det handlar om att kunna ha råd att leva ensam eller lämna
85 en destruktiv relation.

86 Idag vet vi att män har en högre genomsnittlig lön och pension än kvinnor samt
87 att kvinnor gör mer av det obetalda arbetet i hemmet. Ekonomisk frihet är i
88 dagsläget inte en realitet för alla. Detta vill vi ändra på.

89 Ekonomisk frihet spänner över en rad områden – allt ifrån föräldraskap till
90 pensionssystem. För Centerkvinnorna är det viktigt att ekonomisk frihet är en
91 verklighet i alla delar och skeenden i livet.

92 **1.1 Jämställd arbetsmarknad**

93 En jämställd arbetsmarknad och möjlighet till arbete är grunden för hela
94 samhällets utveckling; för jämlikhet, jämställdhet, finansiering av välfärden,
95 förebyggande av utanförskap och inte minst tillväxt i hela landet. Eget arbete är
96 en central grundbult för ekonomisk frihet och trygghet för den enskilde individen.
97 Att alla människor ska ges möjlighet att arbeta och försörja sig själva, utifrån var
98 och ens förmåga, är en av samhällets absoluta huvuduppgifter.

99 Idag vet vi att arbetsmarknaden inte är jämställd. Fortfarande tjänar män som
100 har samma yrke som en kvinna mer och löneskillnaderna mellan
101 mansdominerade och kvinnodominerade yrken kvarstår. Lönediskriminering är
102 något som fortsatt existerar och som arbetsgivare än mer aktivt måste
103 motverka. Idag ligger ett stort ansvar på den enskilda individen att
104 uppmärksamma fall av lönediskriminering. Vi anser att ansvaret att motivera
105 löneskillnader borde ligga på arbetsgivaren och att ett högre vite ska utgå vid
106 lönediskriminering.

107

108 **1.1.1 Kvinnor ska ha mer kvar i plånboken**

109 Att arbeta och utbilda sig ska löna sig. Vi vill att fler kvinnor ska ha mer pengar
110 kvar på kontot varje månad. Det ska löna sig att spara till en buffert. Genom
111 arbete bygger individen upp ett eget kapital och stärker sin ekonomiska frihet.
112 För att detta ska bli möjligt för fler vill vi både sänka skatten för de med lägst
113 inkomster samt höja gränsen för statlig inkomstskatt.

114 **1.1.2 Fler arbetsgivare och bättre villkor**

115 Sveriges kommuner och regioner har tillsammans nästan 1,2 miljoner anställda.
116 Nästan fyra av fem anställda är kvinnor, vilket är en högre andel än i andra
117 sektorer enligt Sveriges kommuner och regioner, SKR, 2018¹. I flera
118 kvinnodominerade yrken, inte minst inom vård- och omsorg, är det svårt att

¹ SKR (2018) Personalen i välfärden. Personalstatistik för kommuner och regioner

119 byta jobb och därigenom påverka sin arbetssituation eller lön på grund av att det
120 finns alltför få arbetsgivare. Ökad konkurrensutsättning av dessa sektorer inom
121 offentlig sektor sätter press på löneutvecklingen, karriärmöjligheter och villkor,
122 vilket gynnar kvinnor. Därför värnar Centerkvinnorna lagen om valfrihet LOV.
123 (Läs mer under 1.2.1. Vinstförbud är antifeministiskt)

124 **1.1.3 Rätt till heltid**

125 En av Centerkvinnornas främsta uppgifter är att främja en politik som skapar en
126 jämställd och hållbar arbetsmarknad. En av de viktigaste åtgärderna är att fler
127 kvinnor ska få möjlighet att välja att arbeta heltid. Sveriges Kommuner och
128 Regioner, SKR, har tecknat ett avtal med Kommunal om att heltid som norm ska
129 införas i vård- och omsorgsyrkena. Vi välkomnar att offentlig sektor går före,
130 samt att privata aktörer uppmuntras att i högre utsträckning erbjuda heltid till
131 sina anställda.

132 **1.1.4 Lön för alla arbetade timmar**

133 För de här yrkesgrupperna vill Centerkvinnorna se bättre inflytande över
134 arbetstider och lön för alla arbetade timmar. Många jouravtal är omoderna och
135 inte anpassade till en professionell yrkesroll. Vi vill förbättra villkoren och
136 därigenom höja statusen för jouranställda, inte minst alla kvinnor i vård- och
137 omsorgsyrken. För att skapa ett hållbart arbetsliv bör inte minst kommuner och
138 regioner se över och rätta till arbetsförhållandena inom vård och omsorg. Det är
139 orimligt att inte alla schemalagda timmar räknas in i lönen och inte acceptabelt
140 att gömma sig från ansvar genom att hänvisa till att detta är en facklig fråga.
141 Centerkvinnorna ska därför verka för att lön ska ges för alla schemalagda
142 timmar, även jour.

143 **1.1.5 Arbetsmiljö och karriärvägar**

144 Centerkvinnorna vill att det skapas karriärvägar inom alla yrkeskategorier, bland
145 annat genom att säkerställa att privata arbetsgivare kan verka inom den
146 offentliga sektorn. Yrkesgrupper, som undersköterskor och förskolepersonal,
147 utgörs av kvinnor med låg lön, tunga arbetsuppgifter och begränsade möjligheter
148 till karriär och självbestämmande. Det gör också att dessa personalgrupper ofta
149 har hög sjukfrånvaro.

150 Vi behöver fler undersköterskor men idag är det för få som söker sig till yrket.
151 För att skapa fler möjligheter till karriärutveckling och höja yrkets status vill
152 Centerkvinnorna se en betald vidareutbildning för specialistundersköterskor. Vi
153 vill även införa en standardiserad grund- och specialistutbildning för
154 undersköterskor, vilket skulle ge undersköterskerollen en högre status. Vi vill se
155 möjlighet till karriär inom alla yrkeskategorier. I de kvinnodominerade
156 yrkesgrupperna är det även vanligare med större personalgrupper under varje
157 chef än vad det är i traditionellt mansdominerade yrken. Större personalgrupper
158 påverkar arbetsmiljön negativt. Vi vill att kommunerna ser över
159 personalgruppernas storlek så att chefer får möjlighet att vara bra chefer.

160 Centerkvinnorna vill också se nya förslag på förbättringar i kvinnodominerade
161 sektorer, såsom arbetskläder och slopad karensdag för förskolepersonal. De som
162 arbetar med barn utsätts i högre utsträckning för till exempel förkylningar och
163 influensor än i andra yrkesgrupper.

164 **1.1.6 Enklare etablering på arbetsmarknaden**

165 Vi vet att det finns ytterligare klyftor på arbetsmarknaden än de mellan kvinnor
166 och män. En sådan är klyftan mellan inrikes- och utrikesfödda. Etableringstiden

167 för utrikesfödda på arbetsmarknaden är lång och allra längst från
168 arbetsmarknaden står utrikesfödda kvinnor. Vi anser att arbetsgivarens
169 kostnader och de utrikesföddas trösklar in till arbetsmarknaden är för höga. Det
170 är dessutom onödigt krångligt för dem som saknar utbildning att få ett jobb.

171 Att sysselsättningsgraden och etableringstiden skiljer sig avsevärt mellan könen
172 är allvarligt både utifrån ett jämställdhets- och ett integrationsperspektiv. För att
173 fler utrikesfödda kvinnor ska komma in på arbetsmarknaden och få möjlighet till
174 en egen ekonomisk frihet vill Centerkvinnorna att arbetsgivare som anställer en
175 nyanländ kvinna i exempelvis nystarts- eller instegsjobb, ska ges en högre
176 subvention än nuvarande nivå. Vi vill även se fler satsningar på yrkessvenska
177 och kompletteringsutbildningar för kvinnor med erfarenhet från alla typer av
178 bristyrken, exempelvis vård och omsorg. Centerkvinnorna vill se ett högre tempo
179 och högre krav inom SFI (svenska för invandrare, SFI. Vi välkomnar besluten
180 inom ramen för Januariavtalet om att införa integrationsförskolor, den förskola
181 som bedrivs parallellt med SFI-undervisning för föräldrarna.

182 Idag klarar inte Arbetsförmedlingen av att förmedla jobb i tillräckligt hög
183 utsträckning till utrikesfödda kvinnor. Därför behövs en arbetsförmedlarpeng,
184 motsvarande skolpengen, som den arbets sökande kan nyttja gentemot en
185 förmedlare som bistår i etableringen på arbetsmarknaden. Detta öppnar upp för
186 fler aktörer på marknaden, och för att förmedlare kan specialisera sig,
187 exempelvis på utrikesfödda kvinnor. Det finns redan idag flera ideella
188 organisationer som arbetar aktivt för att underlätta utrikesfödda kvinnors
189 etablering. Dessa förmedlare skulle med en arbetsförmedlarpeng kunna bidra än
190 mer till att fler kvinnor kommer i arbete.

191 En flexibel arbetsmarknad där människor kan komma in och få sitt första arbete
192 hjälps också av en stark bemanningsbransch. Denna kan för många, inte minst
193 utrikesfödda, innebära ett steg in på arbetsmarknaden och ett första jobb.

194 **1.1.7 Mer RUT**

195 Det är angeläget att skapa strukturer som möjliggör för alla, inte minst föräldrar,
196 att orka arbeta heltid. I många andra länder används tjänster för att underlätta
197 livspusslet. Exempel på sådana tjänster är städning, barnpassning och
198 matlagning. Skatteavdraget för köp av hushållsnära tjänster, det så kallade RUT-
199 avdraget, har lett till att nya jobb har skapats i Sverige. Tusentals människor
200 som tidigare jobbade svart har kommit in i den vanliga skattebetalande sektorn
201 och därmed ökat skatteintäkterna. Över två tredjedelar av RUT-arbetarna är
202 kvinnor, enligt Riksrevisionens rapport². Vi vet också att majoriteten av RUT-
203 företagarna är kvinnor och att en stor del har utrikesbakgrund. Möjligheten till
204 köp av hushållsnära tjänster och tillgången till flexibel barnomsorg är exempel på
205 reformer som för många är nödvändiga för att få ihop livspusslet. Att RUT frigör
206 tid från hushållsarbete och att det finns tendenser till att arbetsinkomsterna har
207 ökat för kvinnor med småbarn som använt RUT-avdrag är positivt. Det är en
208 vinst för jämställdhet. Centerkvinnorna välkomnar därför att RUT utvidgas till att
209 omfatta fler tjänster och att taket för RUT-tjänster höjs.

210 **1.1.8 Fler kvinnor på ledande positioner**

211 För att skapa en jämställd arbetsmarknad behöver vissa normer och värderingar
212 som genomsyrar den svenska arbetsmarknaden förändras. I det arbetet är

² Riksrevisionen (2020) "Rutavdraget – konsekvenser av reformen", tabell 7

213 förebilder oerhört viktiga. Att fler kvinnor finns på höga positioner inom
214 arbetslivet är avgörande för att skapa en arbetsmarknad som är inkluderande
215 och som speglar samhället.

216 Kvinnor är idag fortfarande i minoritet när det kommer till fördelningen av
217 ledamöter i bolagsstyrelser. En positiv utveckling är på gång och behöver
218 påskyndas, inte minst när det gäller företag som till viss del finansieras med
219 gemensamma skattemedel. De företag som har jämställda bolagsstyrelser bör
220 premieras när statliga aktörer beviljar lån. Nordiska bolag med kvinnor i
221 styrelsen och i ledningen presterar bättre och är mer lönsamma än andra bolag,
222 enligt en rapport från PwC 2019³.

223 Vi vill att statliga aktörer aktivt ska arbeta för att främja ett jämställt näringsliv.
224 Tillväxtverket är ett exempel på myndighet som spelar en viktig roll i arbetet
225 med att ge förutsättningar för näringslivets tillväxt och utveckling. För att skapa
226 hållbar tillväxt och växande företag i alla delar av Sverige behövs satsningar på
227 kvinnor som driver eller vill driva företag. Andelen kvinnor som driver företag
228 ökar, men företagandet är fortfarande långt ifrån jämställt enligt en rapport från
229 Svenskt Näringsliv 2020⁴.

230 För Centerkvinnorna är det tydligt att staten och kommunerna skulle kunna ta
231 ett större ansvar för att främja ett mer jämställt näringsliv genom till exempel
232 rådgivning, vägledning och smidigt tillståndsgivande. På så vis skulle det ges
233 ökade möjligheter för kvinnor att starta och driva företag inom de områden där
234 de har yrkeskompetens och erfarenhet. Centerkvinnorna vill även se lägre skatt
235 på ägande och en ökad acceptans för att företag måste tillåtas att gå med vinst
236 för att långsiktigt kunna utvecklas.

237 Centerkvinnorna är emot kvotering i bolagsstyrelser. Viljan till att ha jämställda
238 styrelser anser vi måste komma från företaget själv, inte genom tvång.
239 Centerkvinnorna vill skapa en långsiktig och hållbar förändring. Det tror vi sker
240 genom att beslut inom näringslivet kommer underifrån och inte detaljstyrs från
241 statligt håll. Vi vill använda morötter, inte piskor.

242 Ytterligare en viktig faktor när det gäller att stärka kvinnor på ledande positioner
243 och få fram fler kvinnor på höga poster är att stärka genuskunskapen hos de
244 aktörer som fördelar samhällets investeringsstöd. Centerkvinnorna vill därför att
245 tillväxtprogram, innovationsstöd, investeringsstöd och lån ska ha och redovisas
246 utifrån ett genusperspektiv.

247 **1.1.9 Försörjningsstöd ska betalas ut även till kvinnor**

248 Idag händer det att par som får försörjningsstöd från kommunen inte får det var
249 och en för sig, utan att stödet enbart betalas ut till en av parterna. I vissa
250 kommuner överlämnas beslutet om vem som får pengarna till paret. Ofta blir det
251 mannen som tar emot stödet, inte minst i relationer med en maktobalans. I
252 utsatta lägen kan det vara avgörande att kvinnorna har makten över sin
253 ekonomi. Ett sätt att minska kvinnors utsatthet och öka möjligheterna för
254 kvinnor att lämna destruktiva relationer är att stärka kvinnors ekonomiska
255 självständighet, och i de fall ett försörjningsstöd betalas ut spelar det en central
256 roll. Att få tillgång till sina egna pengar är också viktigt för de kvinnor som
257 nyligen kommit till Sverige.

³ PwC (2019) "Investing in gender equality"

⁴ Svenskt Näringsliv (2020) "Företagsamheten 2020"

258 Centerkvinnorna anser att försörjningsstöd som beviljats till båda parter i ett
259 förhållande också ska utbetalas till respektive person.

260 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

- 261 – Att lika lön ska ges för lika arbete samt att ett högre vite ska utgå vid
262 lönediskriminering.
- 263 – Att det ska skapas möjlighet att göra karriär i alla yrkeskategorier.
- 264 – Att en standardisering av såväl grundutbildning som specialistutbildning
265 för undersköterskor genomförs.
- 266 – Att inkomstskatten för dem med lägst inkomst ska sänkas och gränsen för
267 statlig inkomstskatt ska höjas.
- 268 – Att fler kvinnor får möjlighet att arbeta heltid och att den offentliga
269 sektorn är en förebild när det kommer till att erbjuda heltidstjänster.
- 270 – Att trösklarna in till arbetsmarknaden sänks för utrikesfödda kvinnor-
- 271 – Att arbetsgivare som anställer en nyanländ kvinna i exempelvis nystarts-
272 eller instegsjobb, får en högre subvention än nuvarande nivå samt att fler
273 satsningar görs på yrkessvenska och kompletteringsutbildningar för
274 kvinnor med erfarenhet från bristyrken.
- 275 – Att en arbetsförmedlarpeng införs så att arbetssökande kan välja
276 arbetsförmedlare.
- 277 – Att statliga aktörer aktivt ska arbeta för att främja ett jämställt näringsliv
278 samt att företag som får skattefinansierades lån ska premieras om de har
279 jämställda bolagsstyrelser.
- 280 – Att lön ska ges för alla schemalagda timmar.
- 281 Att försörjningsstöd ska betalas ut till båda parter i ett förhållande om
282 båda ansökt och beviljats försörjningsstöd.

283 **1.2 Jämställt företagande**

284 Att alla individer oavsett könsidentitet ska ha möjlighet att starta och driva
285 företag borde vara en självklarhet. Vi vet dock att betydligt fler män än kvinnor
286 driver företag och att fler kvinnor upplever svårigheter med att beviljas lån för
287 att starta eller utveckla sina företag.

288 **1.2.1 Vinstförbud är antifeministiskt**

289 Idag är utbildningssektorn tillsammans med vård- och omsorgssektorn de
290 sektorer där det finns flest kvinnor. Detta gäller inte bara arbetstagare utan även
291 representation i styrelser och ledningsgrupper. Inom dessa sektorer utgör den
292 stora majoriteten av egenföretagare kvinnor. Det är orimligt att de företag som
293 bygger sjukhuset eller ger service till sjukhusens IT- system får gå med vinst,
294 men inte de aktörer som tar hand om patienterna. Att införa vinsttak i vård-,
295 omsorgs- och utbildningssektorn riskerar att öka klyftan på den redan
296 könssegregerade arbetsmarknaden. LOV, lagen om valfrihet, har beroende på
297 politisk majoritet varit hotad. Centerkvinnorna värnar LOV och vill att LOV ska
298 finnas i alla kommuner. Detta för att bekämpa regionala skillnader och ge
299 kvinnor möjlighet att driva lönsamma och växande företag i hela landet.

300 I takt med att LOV öppnat upp för privata aktörer inom välfärden har det blivit
301 möjligt för många anställda inom en kvinnodominerad sektor att välja bland en
302 mångfald av arbetsgivare. Medarbetare hos privata vård- och omsorgsföretag är
303 sjukskrivna i mindre utsträckning och tjänar mer än sina offentligt anställda

304 kollegor. Ökad konkurrensutsättning av dessa sektorer sätter press på
305 löneutvecklingen inom offentlig sektor, vilket gynnar kvinnodominerade
306 yrkesgrupper.

307 **1.2.2 Stöd till kvinnor som är eller vill bli företagare**

308 Att ta steget och starta företag är för många förenat med risker och stor oro.
309 Inte minst hos kvinnor. Centerkvinnorna vill därför verka för att skapa
310 möjligheter och incitament som minskar flera av de farhågor som är förknippade
311 med att starta företag. Vi vill bland annat förbättra tillgången till lån och
312 mikrolån samt öka riskkapitalförsörjning riktad till företag som drivs av kvinnor
313 samt att starta-eget-bidrag ska kunna beviljas även till individer som inte är
314 arbetslösa. Offentligt finansierade aktörer med uppgift att främja företagande
315 ska arbeta för en jämställd kapitalförsörjning. Centerkvinnorna välkomnar det
316 sänkta kapitalkravet från 50 000 kr till 25 000 kr för att starta ett aktiebolag.

317 Centerkvinnorna vill också lyfta fram kvinnor som är företagare, innovatörer,
318 uppfinnare eller entreprenörer. Det är oerhört viktigt med förebilder för att fler
319 flickor som växer upp idag ska våga och vilja satsa på en karriär som företagare.
320 I Sverige finns en rad organisationer som är pådrivande för en jämställd tillväxt
321 där kvinnor ges möjlighet att delta i samhällsutvecklingen på lika villkor som
322 män. Insatser till organisationer som dessa behöver utökas. Centerkvinnorna vill
323 därför stärka verksamhetsstödet till organisationer som arbetar med
324 företagsrådgivning riktad till kvinnor.

325 Vi vet att riktade satsningar ofta ger mycket goda utfall, det ser vi inte minst när
326 det gäller företagsrådgivning riktad till företagare som är kvinnor. Därför vill vi
327 att det görs liknande satsningar för utrikesfödda kvinnor. En
328 jämställdhetsgranskning av etableringsinsatser visar att dagens insatser är
329 verkningsfulla, men att de är utformade efter män och att nyanlända kvinnor är
330 underrepresenterade i insatserna. Centerkvinnorna vill främja och underlätta för
331 fler utrikesfödda kvinnor att driva företag, bland annat genom att fler kommuner
332 och regioner erbjuder SFI utbildning för företagare men också genom att
333 möjliggöra för fler att få tillgång till kursen Ungt Företagande på gymnasiet.
334 Ytterligare en viktig satsning för att öka andelen utrikesfödda kvinnor som väljer
335 att starta företag är att främja att alla nyanlända får information om svensk
336 arbetsmarknad, skatt- och pensionssystem. Grundläggande kunskaper inom
337 dessa områden kan öka chansen att våga satsa på eget företagande. För att
338 underlätta utrikesfödda kvinnors etablering på arbetsmarknaden och öka andelen
339 kvinnor som är företagare vill vi även se att Jämställdhetsmyndigheten ges i
340 uppdrag att främja kvinnors företagande och etablering av utrikesfödda kvinnor
341 på arbetsmarknaden.

342 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

- 343 - Att tillgången till lån och mikrolån förbättras.
- 344 - Att verksamhetsstödet till organisationer som arbetar med företagsrådgivning
345 riktad till kvinnor ska stärkas.
- 346 - Att Jämställdhetsmyndigheten ska ges i uppdrag att främja kvinnors
347 företagande och etablering av utrikesfödda kvinnor på arbetsmarknaden.
- 348 - Att LOV ska finnas i alla kommuner och regioner.
- 349 - Att arbetsgivaravgiften för småföretag ska sänkas.

350 **1.3 Ägande**

351 Pengar är makt. Utöver inkomst av tjänst, blir det allt viktigare att äga och låta
352 sitt kapital växa, som en del av inkomsten och inte minst ur ett
353 livsinkomstperspektiv. Kvinnor äger mindre än män. Till exempel ägs 14% av
354 svenska fastigheter av kvinnor, 15% av marken ägs av kvinnor, 34% av de
355 privatägda bilarna ägs av kvinnor, 30% av Sveriges 369 000 företag ägs av
356 kvinnor och 4% av det totala aktievärdet privatägs av kvinnor, enligt en rapport
357 från Ownershift⁵. Det ojämställda ägandet är ett strukturellt och ekonomiskt
358 jämställdhetsproblem.

359 För att komma till rätta med den ojämställdhet som råder gällande ägande
360 föreslår Centerkvinnorna att Statistiska Centralbyrån, SCB, ska presentera
361 könsuppdelad statistik om förmögenhet. Centerkvinnorna vill även att
362 Lantmäteriet ser över inte bara de andelar av mark och fastigheter som ägs av
363 kvinnor, män och företag utan även presenterar värdet av dessa.
364 Centerkvinnorna vill även uppmana banker att informera sina kunder om
365 jämställt ägande och aktivt arbeta för att öka kvinnors ägande.

366 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

- 367 - Att SCB ska presentera könsuppdelad statistik om förmögenhet.
- 368 - Att Tillväxtverket förnyar och uppdaterar information kring nystartade företag
369 och förtydligar skillnaderna mellan ägande, företagande och ledning av företag.
- 370 - Att Lantmäteriet ser över inte bara de andelar av mark och fastigheter som ägs
371 av kvinnor, män och företag utan även presenterar värdet av dessa.

372 **1.4 Jämställd ekonomi för pensionärer**

373 En ojämställd arbetsmarknad begränsar kvinnors frihet under hela livet och leder
374 till ojämställda pensioner. Könsdiskriminering ska inte förekomma inom
375 pensionssystem och verkningseffekterna av pensionssystem måste vara
376 jämställda.

377 **1.4.1 Skatt, pension och likvärdighet över hela landet**

378 Vi vet att de pensionärer som har minst pengar att leva på är kvinnor. För dem
379 krävs reformer redan idag, utöver insatser för att skapa en jämställd
380 arbetsmarknad och bättre ekonomi. Centerkvinnorna vill därför att skatten ska
381 vara lika på inkomst av arbete och på pension. Centerkvinnorna anser även att
382 garantipensionärer inte ska betala skatt alls.

383 Det finns ett förbehållsbelopp som innebär att alla ålderspensionärer ska ha en
384 viss summa kvar att leva på när alla kostnader för vård och omsorg med mera är
385 betalde. Maxtaxan ska sedan finnas för att garantera att det finns ett tak för
386 utgifterna. Men det finns flera utgifter som inte ingår i maxtaxan och
387 förbehållsbeloppet. Det varierar mellan olika kommuner vilka kostnader de har
388 för trygghetssystem för de äldre. Nivåer och vad som ingår i försörjningsstödet,
389 existensminimum och förbehållsbelopp behöver ses över för att säkerställa
390 likvärdigheten. Centerkvinnorna vill att en översyn genomförs av äldres
391 kostnader och ersättningar där jämställdhetsperspektivet finns med.

392 Centerkvinnorna välkomnar den pensionsöverenskommelse som innebar höjd
393 garantipension och höjt bostadstillägg från 2020. Att höjningen sker med ett

⁵ Ownershift (2019) "Vem äger Sverige?"

394 bibehållet respektavstånd är ett viktigt perspektiv för Centerkvinnorna.
395 Respektavståndet är den skillnad i pensionsinkomst mellan de pensionärer som
396 arbetat och tjänat in pensionsgrundande inkomster, men med låg lön, och de
397 som helt saknar arbetsinkomster. Det ska alltid löna sig att arbeta framför att
398 inte göra det. Beslutet är viktigt ur jämställdhetssynpunkt eftersom de flesta
399 med låg pension är ensamstående kvinnor.

400 Vi vill att alla, oavsett ålder, ska kunna åtnjuta livskvalitet och frihet efter
401 pensionering. Därför vill vi att det säkerställs att ansökningarna om
402 bostadstillägg hanteras likvärdigt i hela landet. Centerkvinnorna vill även att
403 pensionärer som äger en bil ska ha rätt att söka bostadstillägg, eftersom
404 kollektivtrafiken är bristfällig i många delar av landet.

405 **1.4.2 Bättre pensionsinformation behövs**

406 En stor orsak till dagens ojämställda pensioner beror på att kvinnor i högre
407 utsträckning arbetat deltid, spenderat mer tid hemma med barn och för att de i
408 större utsträckning har ägnat sig åt anhörigvård av sina föräldrar vid sjukdom
409 eller ålderdom. Många känner inte till hur deltid och föräldraledighet inverkar på
410 pensionen.

411 Båda parter ska ha samma rätt och möjlighet att förvärvsarbeta i lika hög grad
412 för att undvika att pensionen påverkas negativt. Idag är inte detta en verklighet.
413 Kvinnor nyttjar flest dagar av föräldraförsäkringen och är de som jobbar mest
414 deltid under småbarnsåren. Vårt mål är att alla föräldrar ska dela lika på
415 föräldraförsäkringen och på det obetalda hemarbetet.

416 Centerkvinnorna vill därför att Försäkringskassan ges ett informationsuppdrag, i
417 samverkan med berörda aktörer, att på ett bättre och mer effektivt sätt
418 informera allmänheten om hur pensionen påverkas av olika livsval. Den
419 information som riktas till föräldrar och även företagare behöver stärkas
420 ytterligare. Informationsuppdraget syftar till att människor ska kunna göra
421 välinformerade val och väga in både kortsiktiga och långsiktiga effekter.

422 **1.4.3 Pensionsrätter ska överlåtas under föräldraledighet**

423 För att komma åt de pensionsklyftor som fortsätter att växa fram i samband med
424 det ojämställda föräldraskapet behövs bland annat åtgärder vidtas gällande
425 pensionsrätterna. Centerkvinnorna vill därför att pensionsrätter automatiskt ska
426 överlåtas under småbarnsåren från den förälder som arbetar till den part som är
427 föräldraledig eller arbetar deltid inom ramen för föräldraledighetslagen. Samtidigt
428 ska det erfordras ett aktivt beslut för att pensionsrätterna inte ska överlåtas.

429 **1.4.4 Rätt till tjänstepension**

430 I samtliga skandinaviska länder spelar de kollektivavtalade tjänstepensionerna
431 en betydande roll för pensionärens sammanlagda pension. I Sverige blir det allt
432 vanligare att människor inte har tjänstepension som en del i sina
433 anställningsavtal. Inte minst gäller detta i de nyare branscherna. Sedan 2006 är
434 norska arbetsgivare skyldiga enligt lag att erbjuda de anställda en
435 tjänstepension. Företagen kan välja mellan att erbjuda en förmånsbestämd eller
436 en avgiftsbestämd tjänstepension. Företagaren har stor frihet att själv utforma
437 pensionsavtalet vad gäller ersättnings- och premienivåer, sjuk- och
438 efterlevandeförmån. Eftersom tjänstepensionen utgör en stor del av den enskilda
439 pensionen vill Centerkvinnorna att alla anställda ska få erbjudande om en
440 tjänstepension som de sedan aktivt kan välja eller avsäga sig. Centerkvinnorna
441 har sedan tidigare ett stämmobeslut på att vi vill att det ska utredas huruvida

442 arbetsgivare som idag ej erbjuder tjänstepension till tillsvidare- eller
443 deltidanställda ska kunna åläggas att avsätta likvärdig procentuell summa som
444 statlig pension.

445 **1.4.5 Efterlevandeskydd efter 65 års ålder**

446 Vi lever idag allt längre, vilket såklart är positivt då det innebär att vi är vid god
447 hälsa även på äldre dagar. Idag har de flesta ett efterlevandeskydd om partnern
448 avlider före 65 års ålder. Det är av stor vikt, inte minst för kvinnor som ofta har
449 en lägre inkomst eller pension. Få har dock efterlevandeskydd när de har
450 passerat 65 år, då det ofta är kopplat till att vara yrkesverksam. Kunskapen är
451 låg om att efterlevandeskyddet ofta upphör vid 65 års ålder, vilket kan innebära
452 en stor ekonomisk påfrestning.

453 Centerkvinnorna vill därför att ett informationsansvar åläggs Försäkringskassan
454 eller Pensionsmyndigheten om bland annat efterlevandeskyddet då människor
455 uppnår pensionsålder. Med kunskap och rätt information kan välgrundade beslut
456 fattas om en vill teckna ett efterlevandeskydd eller ej.

457 **1.4.6 Höjd pensionsavgift**

458 Vi är friskare, lever längre och kan arbeta längre än tidigare. För att upprätthålla
459 bra pensioner behöver arbetslivet förlängas och bli mer hållbart. Därför höjs alla
460 pensionsåldersgränser och motsvarande åldersgränser i trygghetssystemen och
461 följer medellivslängden. Men för att finansiera pensionssystemet och trygga våra
462 framtida pensioner räcker inte det. Centerkvinnorna föreslår därför att avgiften
463 till den allmänna pensionen höjs.

464 **1.4.7 Äldres arbetsmarknad**

465 Att arbeta de sista åren före pension är extra viktigt för att uppnå en bättre
466 pension. Det gäller speciellt för dem med lägst inkomst, oftast kvinnor. Men
467 många äldre möts av åldersdiskriminering på arbetsmarknaden, trots erfarenhet,
468 kompetens och ett enklare livspussel. Vi anser att studie och yrkesvägledning för
469 äldre ska ingå hos arbetsförmedlare, eftersom äldre är en grupp som har svårt
470 att återinträda på arbetsmarknaden vid arbetslöshet.

471 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

- 472 - Att skatt på inkomst av tjänst och pension ska vara lika, med undantaget
473 att garantipensionärer inte ska betala skatt alls.
- 474 - Att en översyn, med jämställdhetsperspektiv, genomförs av äldres
475 kostnader och ersättningar.
- 476 - Att finna lösningar för en höjd pension med ett bibehållet respektavstånd
477 mellan de pensionärer som arbetat och tjänat in pensionsgrundande
478 inkomster, men med låg lön, och de som helt saknar arbetsinkomster, är
479 för Centerkvinnorna ett viktigt perspektiv.
- 480 - Att pensionsrätter under småbarnsåren automatiskt ska överlåtas från den
481 förälder som arbetar till den part som är föräldraledig eller arbetar deltid
482 inom ramen för föräldraledighetslagen och att ett aktivt beslut behövs för
483 att pensionsrätterna inte ska överlåtas.
- 484 - Att alla anställda ska få erbjudande om tjänstepension från sin
485 arbetsgivare, som de anställda aktivt kan välja eller avsäga sig.

- 486 - Att Försäkringskassan ges ett informationsuppdrag, i samverkan med
- 487 berörda aktörer, att informera om hur pensionen påverkas långsiktigt av
- 488 olika livsval.
- 489 - Att Försäkringskassan ges ett informationsuppdrag att informera om
- 490 efterlevandeskyddet när människor uppnår pensionsålder.
- 491 - Att avgiften till den allmänna pensionen höjs.
- 492 - Att studie- och yrkesvägledning för äldre ska ingå hos arbetsförmedlare.

493 **1.5 Jämställt boende**

494 Vi lever allt längre och andelen äldre i befolkningen kommer att öka under de
495 närmaste decennierna. Kvinnor lever längre än män och har inte sällan låg
496 inkomst på äldre dagar. Många av landets kommuner har bostadsbrist. Samtidigt
497 vill äldre flytta till en mindre och mer tillgänglig bostad, till exempel i
498 centralorten. För att detta ska bli möjligt behövs på vissa platser fler billiga och
499 mindre lägenheter. Nya bostäder behöver byggas och flyttkedjorna behöver
500 komma igång. På vissa platser är det svårt att sälja och äldre sitter kvar i
501 alldeles för stora opraktiska dyra hus och barnfamiljer tvingas bo i mindre
502 bostäder.

503 **1.5.1 Bygg ägarrätter**

504 Att ha ett eget boende som passar den fas i livet som en befinner sig i stärker
505 självständigheten. Bostadsbristen är på sina håll skriande samtidigt som det
506 byggs mycket, både hyresrätter och bostadsrätter. Men det finns andra former
507 av boenden som inte nyttjas i Sverige i särskilt stor utsträckning, till exempel
508 ägarrätter. Ägarrätter, ibland kallade "radhus på höjden", innebär att de boende
509 inte har gemensamma lån, utan i stället enbart sköter gemensamma utrymmen
510 genom en förening. Den som köper behöver därför betala en högre insats för sin
511 lägenhet, men får istället en låg månadskostnad som finansierar viss gemensam
512 skötsel. Köparen behöver inte bekymra sig om föreningens gemensamma
513 ekonomi och upplägget liknar att ha ett betalt hus. För många äldre kvinnor som
514 bor i hus helt utan lån, men med låga pensioner, skulle detta alternativ kunna
515 vara mycket mer attraktivt än en hyresrätt eller bostadsrätt, den dag ett hus blir
516 för mycket att ta hand om. Centerkvinnorna vill därför verka för ett ökat
517 byggande av ägarrätter.

518 **1.5.2 Inlåsnings effekter i boende**

519 Många äldre kvinnor med låg pension känner en inlåsnings effekt om de har bott
520 länge i ett hus. Höga priser på nya lägenheter och reavinstskatten gör att det är
521 mer ekonomiskt att bo kvar i sitt hus, även om det är för stort. En rörlighet på
522 bostadsmarknaden är viktig både för den som har behov av större boende, med
523 exempelvis en växande familj, och för den som har behov av ett mindre boende
524 och inte behöva ägna tid åt skötsel av en fastighet eller en stor lägenhet. Genom
525 att förändra beräkningen av reavinstskatten och exempelvis räkna upp
526 inköpspriset med konsumentprisindex, KPI, sedan fastigheten köptes, skulle en
527 rimligare beräkning av reavinstskatt ske.

528 Centerkvinnorna vill motverka inlåsnings effekten i för stora boenden, framförallt för
529 äldre kvinnor, och därför utreda konsekvenserna av en ny beräkning av
530 reavinstskatten där inköpspriset är uppräknat med KPI.

531 **1.5.3 Utred sambolagen**

532 Ekonomisk jämställdhet handlar om att som individ ha möjlighet att själv styra
533 över sin ekonomi. Och om situationen så kräver också ha rätt till de
534 gemensamma ekonomiska stöd som finns att söka. Det finns idag brister i
535 sambolagen (2003:376) som särskilt påverkar kvinnor i destruktiva relationer.
536 Vid bedömningar för stöd kopplade till socialtjänstlagen räknas hela hushållets
537 ekonomi, trots att människor i samboskap inte har underhållsskyldighet för
538 varandra. Det finns en risk att ett ekonomiskt beroende av sambon medför
539 skuld- och skamkänslor och därmed ett maktövertag hos den individ som har det
540 ekonomiska övertaget. Centerkvinnorna vill att kvinnors ekonomiska frihet och
541 ekonomiska ställning inte ska påverkas av huruvida en är gift eller sambo. Vid
542 separation och tvister blir detta extra kännbart och därför måste kvinnors
543 ställning vid separation och bodelning stärkas.
544

545 **1.5.4 Stärk kvinnors rättigheter vid bodelning och skilsmässa**

546 Ungefär hälften av alla äktenskap i Sverige slutar idag med skilsmässa. I en svår
547 tid ska människor med gemensamt hem och kanske också barn komma överens
548 om praktikaliteter. Situationen blir självklart svårare om någon av parterna inte
549 vill gå vidare med en bodelning, då hen känner sig förfördelad eller orättvist
550 behandlad. Vi vet att många kvinnor lider ekonomiskt och känslomässigt av att
551 män de tidigare har varit gifta med förhalar bodelningsprocessen. En avsiktlig
552 förhaling av bodelningsprocessen används som ytterligare maktmedel. Idag
553 saknas åtgärder och effektiva verktyg för att kunna påskynda processen. Det
554 behöver bli enklare att genomföra en bodelning inom ett års tid efter separation
555 och kostnaden för en bodelning ska delas lika. Centerkvinnorna vill också att vite
556 ska kunna utgå vid underlåtenhet att bidra till avslut av bodelningsprocess.

557 En annan aspekt att beakta är den försörjningsskyldighet vid äktenskapsskillnad,
558 som finns kvar under de sex månader som utgör betänketid. Detta är något som
559 i grunden är bra, men i de fall bodelningsprocessen förhalar kan den i stället
560 utgöra ett ytterligare hinder för att bryta sig loss från en destruktiv relation.
561 Försörjningsplikten kan när ekonomin är ojämn ge upphov till hot och våld från
562 den ekonomiskt starkare parten. Centerkvinnorna vill att betänketid och
563 försörjningsplikt vid äktenskapsskillnad avskaffas.

564
565 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

- 566 - Att byggandet av ägarrätter ökar.
- 567 - Att konsekvenserna av en ny beräkning av reavinstskatten där inköpspriset är
568 uppräknat med KPI utreds.
- 569 - Att kvinnors ekonomiska frihet och ekonomiska ställning ska stärkas vid
570 separation och tvister och inte påverkas av huruvida en är gift eller sambo.
- 571 - Att processen kring bodelning ska förenklas och att vite ska kunna utgå vid
572 underlåtenhet att bidra till ett avslut av bodelningsprocess.
- 573 - Att kostnaden för bodelning ska delas lika mellan parterna.
- 574 - Att betänketid och försörjningsplikt vid äktenskapsskillnad avskaffas.

575 **1.6 Jämställd, platt och tydlig föräldraförsäkring**

576 Ojämsställdhet i familjelivet begränsar kvinnors frihet, minskar deras ekonomiska
577 utrymme, snävar in karriärvägar och riskerar i förlängningen att göra kvinnor

578 sjuka. En del av utmaningen är den skeva fördelningen i uttaget av
579 föräldraledighet. Att kvinnor får ta den ekonomiska smällen för den fördelningen
580 kan vi inte acceptera. Därför är det inte en köksbordsfråga, det är en
581 samhällsfråga och det behövs politik som möter problembilden.

582 Dagens föräldraförsäkring har lappats och lagats vid upprepade tillfällen utan
583 helhetsperspektiv. Föräldraförsäkringen är dessutom komplicerad och svår att
584 överblicka. Den med hög kunskap kan planera och maximera sitt uttag,
585 samtidigt som risken att göra fel är stor. Den svenska modellen för
586 föräldraledighet är mycket flexibel, vilket innebär både möjligheter och
587 utmaningar ur ett jämställdhetsperspektiv. Vissa studier pekar på att
588 flexibiliteten möjliggör ett högre uttag hos pappor, samtidigt som kvinnors
589 bortavaro från arbetsmarknaden blir längre. Kvinnor i Sverige tar ut lång
590 sammanhängande ledighet när barnet är litet, medan männen i högre grad
591 sprider dagarna över längre tid. Pappor är i högre utsträckning än mammor
592 lediga under till exempel sommaren, mer lediga på deltid och har kortare
593 perioder av ledighet⁶. Innan barnet fyllt två år står kvinnor fortfarande för
594 80 procent av föräldradagarna.

595 Vi vill att föräldraförsäkringen ska anpassas så att den syftar till ett jämställt
596 uttag. Centerkvinnorna vill se en platt, jämställd och begriplig försäkring, om
597 både är generös, speciellt gentemot dem med minst resurser, och främjar ett
598 jämställt uttag av föräldradagar och därmed ett mer jämställt samhälle.

599 Föräldraförsäkringen är en grundtrygghet. Människors behov av att vara hemma
600 med sina barn kommer att variera och se olika ut för olika familjer. Därför krävs,
601 utöver grundtryggheten i försäkringen, en ekonomisk politik med till exempel
602 lägre skatt eller förändrad lönepolitik i offentlig sektor. Det skulle göra att en
603 större andel av inkomsten stannade i den egna fickan och därmed ökade
604 människors ekonomiska marginaler i vardagen och gav möjlighet att själva
605 prioritera tid och resurser.
606

607 **1.6.1 Ge möjlighet till graviditetspenning**

608 Graviditeten kan skilja sig väldigt mycket från person till person, eller från en
609 gång till en annan. Oavsett om en har en okomplicerad graviditet eller om
610 graviditeten är förenad med komplikationer och oro blir det mer påfrestande för
611 kroppen ju närmare beräknat födelsedatum en kommer. Att föda ett barn kräver
612 också sina förberedelser och det är en stor omställning mentalt att bli förälder.
613 Idag har endast vissa yrkesgrupper rätt till graviditetspenning, det krävs att
614 arbetet är fysiskt ansträngande eller att det förekommer risker i arbetsmiljön. De
615 som inte har rätt till graviditetspenning kan tvingas in i en sjukskrivning eller till
616 att ta dagar från föräldrapenningen redan i slutet av graviditeten.
617 Centerkvinnorna anser att kvinnor i lugn och ro ska få tid att förbereda sig inför
618 barnets ankomst under de sista veckorna fram till förlossningen. Därför vill vi se
619 en utökad graviditetspenning för samtliga gravida fyra veckor före beräknat
620 födelsedatum.

⁶ SOU 2017:101, "Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen"

621 **1.6.2 En platt försäkring med samma nivå på dagarna**

622 Föräldrapenningen är en del av vår gemensamma välfärd, av våra skattepengar,
623 och grundar sig på den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI. Om alla dagar
624 har samma värde och det inte är mer fördelaktigt att vara ledig vid någon
625 tidpunkt förenklas försäkringen. Samtidigt tror vi att incitamenten för att vara
626 lediga blir mer likvärdiga för båda vårdnadshavarna.. Det får även en positiv
627 fördelningsekonomisk effekt. Centerkvinnorna vill därför ta bort garantidagarna i
628 föräldraförsäkringen, så att alla dagar är på SGI-nivå.

629 **1.6.3 Tidigt uttag**

630 Vi vill att merparten av försäkringen används när barnen är små och att de delar
631 av försäkringen som gör att föräldrar är borta länge från arbetsmarknaden
632 begränsas. Centerkvinnorna vill att 80 % av dagarna ska tas ut innan barnet har
633 fyllt tre år. De resterande dagarna kan användas tills barnet har fyllt tolv år.
634 Förslaget uppmuntrar vårdnadshavare att dela mer lika på
635 heltidsföräldraledigheten innan barnet börjar i förskolan och förenklar för alla
636 vårdnadshavare att få ihop livspusslet under barnets uppväxt.

637 **1.6.4 Ytterligare två månader**

638 För ett mer jämställt föräldraskap krävs inte bara reformer för *när* försäkringen
639 ska tas ut, utan också av *vem*. Flera utredningar har visat att de öronmärkta
640 dagarna har haft stor effekt på uttaget av föräldraförsäkring. Den första
641 månaden infördes 1995, den andra 2002 och den tredje 2017. Det finns
642 naturligtvis flera andra exempel på "morötter" för ett mer jämställt uttag,
643 exempel på detta är ekonomiska incitament, informationskampanjer, uppdrag till
644 myndigheter, med mera. Dessa insatser har dock inte haft samma effekter på
645 mäns uttag som öronmärkningen.

646 Det har också visat sig att ekonomi spelar mindre roll än vad många har trott för
647 hur vi delar föräldraledighet. När kvinnan tjänar mest är familjer i hög grad
648 beredda att avvara en betydande del av hennes inkomst för att hon ska vara
649 hemma en längre tid. Detsamma gäller inte när mannen tjänar mest.

650 Flera nordiska länder planerar nu ytterligare öronmärkningar av sina
651 föräldraförsäkringar. Det finns flera goda argument för detta, även ur ett liberalt
652 perspektiv. Ingen tvingas att vara hemma med sitt barn. Varje förälders del av
653 försäkringen är något som staten erbjuder och som den enskilde, individen, kan
654 välja att ta emot eller avstå från.

655 Förändring i uttag av föräldraförsäkringen sker i huvudsak i samband med
656 ytterligare öronmärkning och Centerkvinnorna föreslår därför att ytterligare två
657 månader ska öronmärkas till respektive vårdnadshavare.

658 De dagar i föräldraförsäkringen som inte är öronmärkta ska kunna användas av
659 för barnet andra viktiga vuxna. Finns bara en vårdnadshavare ska motsvarande
660 antal månader som för två vårdnadshavare kunna överlätas till för barnet andra
661 viktiga vuxna.
662

663 **1.6.5 Obegränsat antal dubbeldagar**

664 Studier visar att en gemensam föräldraledighet i samband med att barnet är
665 nyfött kan bidra till gemensamt ansvar och underlätta återhämtningen för
666 mamman⁷ (Persson & Rossin 2019, ISF 2018). Idag kan endast ett begränsat
667 antal dagar tas ut som så kallade dubbeldagar. Centerkvinnorna ser ingen
668 anledning till att staten ska reglera om vårdnadshavarna väljer att vara hemma
669 ensamma eller tillsammans och föreslår därför att familjen själv bestämmer hur
670 många av dagarna inom föräldraförsäkringen som familjen väljer att ta ut som
671 dubbeldagar, i likhet med i Island och Danmark. På så vis försvinner i praktiken
672 begreppet dubbeldagar, vilket är ett steg mot en förenklad föräldraförsäkring.
673 Förslaget behöver stärkas med information om fördelar med ett jämställt
674 föräldraskap som ingår i Försäkringskassans föreslagna informationsuppdrag.

675 **1.6.6 Mer flexibel förskola**

676 För att möjliggöra för fler föräldrar att komma tillbaka i arbete efter
677 föräldraledighet vill Centerkvinnorna att kommuner ska erbjuda större valfrihet
678 vid inskolning, så att den inte måste ske vid terminsstart, samt mer flexibla
679 öppettider. För föräldrar som arbetar deltid eller har egna företag kan det vara
680 särskilt viktigt. Kanske behövs bara några timmars barnomsorg per vecka för att
681 företaget ska fortsätta att gå runt. Med den oflexibla förskolestart som idag råder
682 i vissa kommuner kan föräldrar ibland behöva vänta tills barnet är 1,5 år innan
683 de erbjuds en förskoleplats, trots att kommuner ska garantera plats från 1 år. Vi
684 vill att barnomsorgen ska vara flexibel och erbjuda barnomsorg på helger, nätter
685 och lov i högre utsträckning. Då krävs att inskolning kan ske kontinuerligt under
686 hela året. Centerkvinnorna ser positivt på att det också finns en valfrihet och ett
687 alternativ till förskola, såsom pedagogisk omsorg.

688 **1.6.7 Förenkla och stimulera en jämställd delledighet**

689 Kvinnor väljer att i betydligt högre utsträckning än män nyttja den möjlighet att
690 jobba deltid som föräldraledighetslagen ger. Idag är det möjligt för föräldrar att
691 få ledigt genom förkortning av arbetsdagen ned till 75 procent av heltidstjänst
692 tills barnet fyllt åtta år eller slutar första skolåret, så kallad delledighet utan
693 föräldrapenning). Detta påverkar lönebildningen, men även pensionen, negativt.
694 För att uppmuntra till ett mer jämställt nyttjande av delledighet utan
695 föräldrapenning vill vi se över rätten att vara delledig i samband med
696 småbarnsåren. Vi vet att om båda föräldrarna delar mer lika på det obetalda
697 arbetet påverkas jämställdheten positivt och tiden då barnen är hemma blir ändå
698 densamma.

699 Centerkvinnorna vill också ta bort möjligheten att ta ut föräldrapenning då en
700 arbetar heltid. Idag är det möjligt att ta ut föräldrapenning lediga dagar, även då
701 föräldern arbetar heltid. Föräldraförsäkringen ska således kopplas till
702 föräldraledighetslagen.

703 För att säkerställa att även vårdnadshavaren som är hemma den sista delen av
704 föräldraledigheten inte riskerar sin sjukpenninggrundande inkomst, SGI, behöver

⁷ "When Dad Can Stay Home: Fathers' Workplace Flexibility and Maternal Health",
Stanford University (2019)

705 reglerna göras om så att de baseras på hur länge föräldern har varit hemma,
706 inte hur gammalt barnet är. Nuvarande regler gör att den vårdnadshavare som
707 väljer att vara hemma efter att barnet fyllt ett år, vanligtvis pappan, måste ta ut
708 ersättning för minst fem dagar för att inte förlora sin SIG. Detta gör att
709 pappornas valmöjligheter att vara hemma begränsas, eftersom papporna oftast
710 tar den andra delen av ledigheten. Innan barnet uppnått ett års ålder är uttaget
711 mer generöst och går att dryga ut med obetalda dagar utan att gå miste om sin
712 SGI. Efter ett års ålder är reglerna striktare. Om ledigheten knöts till respektive
713 vårdnadshavare skulle även den vårdnadshavare som är ledig senare i ledigheten
714 (oftast mannen) också kunna dryga ut sin ledighet utan att gå miste om SGI. Då
715 skulle det vara lika lönsamt för båda vårdnadshavarna att vara lediga med
716 barnet oavsett när under ledigheten de är lediga.

717 **1.6.8 Återinför och höj jämställdhetsbonusen**

718 Centerkvinnorna vill se en återinförd och kraftigt höjd jämställdhetsbonus till de
719 föräldrar som tar lika stort ansvar för barnen i praktiken, inte bara i teorin. Den
720 jämställdhetsbonus som betalades ut 2008-2016 beräknades på ersättning som
721 tagits ut ur föräldraförsäkringen. Vi anser att den beräkningsgrunden inte var
722 tillräcklig.

723 Bonusen tillföll de föräldrar som delade lika på antalet ersättningsdagar, men
724 inte nödvändigtvis delade lika på tiden hemma med barnen. En återinförd och
725 höjd jämställdhetsbonus bör istället ges till de föräldrar som i realiteten delar på
726 ansvaret och är borta lika länge från arbetet i samband med föräldraledighet.

727 Centerkvinnorna vill även att en VAB-bonus införs, för att premiera föräldrar som
728 delar lika för att vara hemma från arbetet för vård av barn.

729 **1.6.9 Information och fria val**

730 Centerkvinnorna vill att Försäkringskassan ges ett informationsuppdrag, i
731 samverkan med andra berörda aktörer, att till vårdnadshavare informera om att
732 uttaget av föräldradagar påverkar familjeliv, hälsa och livsinkomst.

733 Informationsuppdraget syftar till att vårdnadshavare ska kunna göra
734 välinformerade val och väga in både kortsiktiga och långsiktiga effekter.

735 Vetenskaplig kunskap i beteendekonomi, såsom olika former av nudging, bör
736 användas för att hjälpa vårdnadshavare att dela lika och att välja en mer
737 jämställd fördelning. Nudging används för att påverka människor till beslut i en
738 viss riktning, till exempel genom att utnyttja det faktum att människor är mer
739 benägna att välja det alternativ som uppfattas som huvudalternativet eller det
740 förvalda "icke-vals-alternativet".

741 I en reform av föräldraförsäkringen bör särskilt utredas hur tvister i samband
742 med separation ska hanteras. Förmåner och möjligheter kopplade till barnen får
743 inte bli möjliga maktmedel i en tvist.

744 **1.6.10 Företagervänlig föräldraförsäkring**

745 Centerkvinnorna vill skapa möjligheter för alla, oavsett yrke eller kön, att förena
746 föräldraskap med arbetsliv. Därför vill vi verka för att föräldraförsäkringen
747 förenklas för företagare, så att samma regler ska gälla för företagare oavsett
748 företagsform, inklusive dem som både är företagare och har en anställning, så
749 kallade kombinatorer. Det ska dessutom vara möjligt att upprätthålla viss

750 grundläggande verksamhet i företaget under föräldraledigheten, utan att gå
751 miste om föräldrapenning. Detta för att företaget ska kunna hållas vid liv, så att
752 det ens finns ett arbete att återgå till för egenföretagaren. När det finns fler
753 egenföretagare bland män än bland kvinnor och föräldraförsäkringen är sämre
754 anpassad för egenföretagare än för anställda, blir det svårare att nå en jämställd
755 fördelning av föräldraledigheten.

756 **1.6.11 Utred flerbarnstillägget**

757 Det finns indikatorer på att den ekonomiska utsattheten bland barnfamiljer har
758 ökat de senaste decennierna, särskilt för ensamstående med flera barn.
759 Flerbarnstillägget är en del av den ekonomiska familjepolitiken som kan stärka
760 dessa hushåll. Det finns dock jämställdhetsaspekter att beakta när det kommer
761 till flerbarnstillägget, att kvinnor inte kommer in på arbetsmarknaden i lika stor
762 utsträckning. Centerkvinnorna vill därför att en utredning kring
763 flerbarnstilläggets jämställdhetseffekter genomförs.

764 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

- 765 - Att uttaget av föräldraförsäkringen ska bli mer jämställt.
- 766 - Att införa en utökad graviditetspeng för samtliga gravida fyra veckor före
767 beräknat födelsedatum.
- 768 - Att garantidagarna i föräldraförsäkringen tas bort och att 80 procent av
769 dagarna ska tas ut innan barnet har fyllt tre år, samt att de resterande
770 dagarna ska kunna användas tills barnet fyllt tolv år.
- 771 - Att ytterligare två månader ska öronmärkas för vardera vårdnadshavaren.
- 772 - Att det ska vara tillåtet med obegränsat antal dubbeldagar i likhet med i
773 Island och Danmark.
- 774 - Att de dagar i föräldraförsäkringen som inte är öronmärkta ska kunna
775 användas av för barnet andra viktiga vuxna.
- 776 - Att reglerna för SGI förändras, så att de baseras på hur länge föräldern
777 har varit hemma istället för barnets ålder.
- 778 - Att ge Försäkringskassan ett informationsuppdrag riktat till
779 vårdnadshavare om föräldraförsäkringens påverkan på familjeliv, hälsa
780 och livsinkomst.
- 781 - Att i en reform av föräldraförsäkringen det särskilt bör utredas hur tvister i
782 samband med separation ska hanteras. Förmåner och möjligheter
783 kopplade till barnen får inte bli möjliga maktmedel i en tvist.
- 784 - Att jämställdhetsbonusen ska återinföras, förstärkas och ges till de
785 föräldrar som i praktiken delar på föräldraansvaret och är borta lika länge
786 från arbetet i samband med föräldraledighet.
- 787 - Att en VAB-bonus införs, för att premiera föräldrar som delar lika för att
788 vara hemma från arbetet för vård av barn.
- 789 - Att föräldraförsäkringen ska förenklas för företagare, där samma regler
790 ska gälla för företagare oavsett företagsform, inklusive kombinatörer.
- 791 - Att flerbarnstillägget utreds.

792

793 **KAPITEL 2: Sexuell frihet och kvinnors hälsa**

794 Sexuell frihet för oss Centerkvinnor innebär att alla individer ska ha rätten till
795 och självbestämmandet över den egna kroppen, sin reproduktiva hälsa,
796 sexualitet och rätten till en god fysisk och psykisk hälsa.

797 Tyvärr ser det inte ut så idag. Stereotypa bilder lever kvar av hur en kvinna och
798 en man ska vara och se ut. Vi behöver ta nästa steg för att bekämpa den
799 pågående sexualiseringen av vårt samhälle. Vi vet till exempel att cirka
800 92 procent av dem som utsätts för sexuella ofredanden är flickor eller kvinnor⁸
801 och 92 procent av alla anmälda våldtäkter 2019 gäller kvinnor.
802 Förlossningsvården är eftersatt, trots att det är en vård som hela den svenska
803 befolkningen någon gång tar del av. Den psykiska ohälsan, vilken påverkar
804 möjligheten att känna frihet och ha självbestämmande, drabbar kvinnor hårt och
805 har ökat de senaste åren. Unga flickor är en särskilt utsatt grupp. Detta är
806 exempel på att kvinnors sexuella frihet och hälsa måste prioriteras högre.

807 **2.1 Jämställd trygghet**

808 Rätten till trygghet är en grundläggande mänsklig rättighet. Att känna otrygghet
809 under joggingturen utomhus på kvällen, att hålla nycklarna krampaktigt i handen
810 på vägen hem eller att känna oro över att våga träffa den potentiella kärleken på
811 nätet är en verklighet för många tjejer och kvinnor idag⁹. Den upplevda
812 otryggheten begränsar kvinnors sätt att leva och därför måste vi fortsätta arbeta
813 för att skapa trygga utemiljöer och med andra brottsförebyggande insatser.
814 Faktum är att risken att utsättas för våld är större i det egna hemmet än
815 utomhus för en kvinna. Våldet börjar tidigt. Nästan var fjärde ung kvinna i åldern
816 16–24 år har utsatts för våld av en nuvarande eller före detta partner, en eller
817 flera gånger.¹⁰ Unga kvinnor utsätts också oftare för sexuellt våld och grövre
818 våld än pojkar¹¹. Våldet får aldrig normaliseras.

819 **2.1.1 Skärp straffen för sexualbrott**

820 De senaste åren har omkring 5 av 100 anmälda våldtäkter resulterat i en
821 fällande dom¹². I de fall där en gärningsperson döms för sexualbrott, såsom
822 våldtäkt, är straffen för låga och motsvarar inte brottets karaktär eller dess
823 skadeverkningar. Den 1 juli 2018 trädde samtyckeslagstiftningen i kraft som
824 innebär att sex ska vara frivilligt, att det är straffbart att ha sex med någon om
825 samtycke saknas. Straffskärpningar och nya brottsrubriceringar kring oaktsam
826 våldtäkt och sexuellt övergrepp infördes också. Det är steg i rätt riktning.

827 Domarna lägger sig i regel lågt på straffskalan. Centerkvinnorna vill att
828 minimistrafen höjs för sexualbrott. Det är viktigt för samhället att signalera att
829 sexualbrott är allvarliga brott, som vi inte kan acceptera i ett jämställt och
830 demokratiskt samhälle. Straffpåföljder och formuleringar i lagstiftningen får
831 ojämsställda konsekvenser. Centerkvinnorna vill även att en utredning tillsätts,

⁸ Brå (2019)

⁹ Brå (2019) Nationella trygghetsundersökningen, NTU

¹⁰ Stiftelsen 1000 möjligheter (2020) "Ungarelationer.se – killars våld mot tjejer och våld i ungas partnerrelationer"

¹¹ Ibid.

¹² Brå (2019) "Våldtäkt från anmälan till dom"

832 som ser över både formuleringar i lagstiftningen och straffpåföljderna ur ett
833 jämställdhetsperspektiv. Våld mot kvinnor ska likställas med våld mot män, både
834 i lagtext och straffpåföljd.

835 Sexualbrott mot barn är särskilt allvarligt. Centerkvinnorna välkomnar att
836 preskriptionstiden nu har tagits bort för dessa brott. Centerkvinnorna vill även
837 att preskriptionstiden för groomingbrott, det vill säga kontakt för att träffa ett
838 barn under 15 år i ett sexuellt syfte, ändras så att preskriptionstiden räknas från
839 när den utsatte fyllt 18 år precis som för andra sexualbrott mot barn.

840 **2.1.2 En våldtäkt är en våldtäkt – även om den sker på nätet**

841 Sexuella övergrepp är idag inte enbart fysiska brott. De senaste åren, i och med
842 digitaliseringens utveckling, har sexuella övergrepp på internet ökat markant.
843 Studier visar att övergrepp online innebär minst lika stora trauman för de utsatta
844 som om övergreppen hade skett fysiskt. Ibland blir traumat till och med större,
845 då offret känner stark oro över att bilderna finns kvar på nätet.

846 Centerkvinnorna vill att straffansvaret för virtuella våldtäkter ska likställas med
847 straffansvaret vid våldtäkter där förövaren har haft fysisk kontakt med den
848 utsatta. Vi ser också ett stort behov av att skola, socialtjänst, psykiatri och
849 rättsväsende ökar sina kunskaper om brott som sker på nätet.

850 **2.1.3 Högre krav på rättsväsendet**

851 Att kvinnors sexuella frihet begränsas genom rädsla är något som vi aldrig kan
852 acceptera. Centerkvinnorna vill därför stärka det förebyggande arbetet i skolan,
853 men också ställa högre krav på rättsväsendets kunskap när det gäller
854 sexualbrott.

855 Idag anmäls endast en bråkdel av de sexualbrott som uppskattningsvis sker och
856 än färre leder till åtal eller fällande domar. Detta är inte bara rättsosäkert, utan
857 också ett folkhälsoproblem. Centerkvinnorna vill att polis, åklagare, nämndemän
858 och domare som hanterar sexualbrott mot vuxna och barn ska utbildas i högre
859 utsträckning än idag. Falska föreställningar om hur ett brottsoffer ska vara,
860 reagera och agera får allvarliga konsekvenser i den dömande verksamheten. En
861 obligatorisk utbildning i sexualbrott, dess allvar och offrets agerande menar vi
862 kommer att höja statusen på sexualbrott och därmed också enskilda polisers
863 engagemang i frågan. Vi vill även att domare ska genomgå utbildning för att få
864 döma i sexualbrottsärenden. Centerkvinnorna vill också att det införs en särskild
865 fackdomstol för sexualbrott, en sexualbrottsdomstol. På så sätt kan
866 rättsväsendet samla sakkunskap och resurser, vilket rimligen borde leda till
867 högre rättssäkerhet och fler fällande domar.

868 Bråtsförebyggande rådets, Brå:s, granskning av våldtäktsärenden¹³ visar att
870 våldtäktsoffret förhörs i 9 av 10 fall, oftast flera gånger. Det står i skarp kontrast
871 till hur ofta den misstänkte förövaren får svara på frågor, endast hälften av de
872 misstänkta förhörs. Detta trots att det finns en utpekad misstänkt och att det
873 hade kunnat leda utredningen vidare. Åklagarmyndighetens och
874 Polismyndighetens gemensamma rapport¹⁴ kring sexualbrott visar att åklagare
875 gör en bevisvärdering istället för att låta tingsrätten pröva om bevisen håller för

¹³ Brå (2019) "Våldtäkt från anmälan till dom"

¹⁴ Granskningsrapport (2019) "Våldsbrott i nära relationer och sexualbrott mot vuxna"

876 fällande dom. Centerkvinnorna vill att misstänkta förövare alltid ska förhöras och
877 att fler våldtäktsanmälningar ska gå till domstol.
878

879 **2.1.4 Specialistkliniker för utsatta för sexuella övergrepp behövs**

880 Sexuell frihet handlar inte bara om att vara fri från att utsättas för brott utan
881 också om möjligheten att ta tillbaka sin sexuella frihet vid de fall då brott har
882 begåtts. Idag vet vi att få av dem som har utsatts för sexuella övergrepp får
883 tillgång till adekvat vård. Centerkvinnorna vill därför att både utsatta barn och
884 vuxna ska få stöd och adekvat vård i ett så tidigt skede som möjligt. För att de
885 utsatta ska få rätt stöd och vård vill vi att vård- och omsorgspersonalens
886 kunskap om våld ökar samt att en utbildning i våldsutsattas behov ges till alla
887 som verkar inom vård- och omsorgssektorn.

888 I de allra flesta regioner får den som har utsatts för sexuella övergrepp söka stöd
889 inom den allmänna psykiatrin. Kunskapen om sexuella övergrepp och dess
890 effekter på individer är inte tillräcklig inom den allmänna psykiatrin, vilket
891 riskerar att leda till bristande vård för den utsatta. Centerkvinnorna vill att det i
892 varje region ska finnas specialistkliniker för individer utsatta för sexuella
893 övergrepp. Vi tror att det kan bidra till ett mer kvalitativt stöd för den som har
894 utsatts för sexuella övergrepp och samtidigt bidra till att korta köerna till den
895 allmänna psykiatrin.

896 **2.1.5 Stärkt stöd för extra sårbara individer**

897 Personer med allvarlig psykisk ohälsa som använder sig av olika former av
898 självskadebeteende är en mycket utsatt grupp i samhället. Att skära sig själv är
899 en form av självskadebeteende känt sedan länge. Vad många inte känner till är
900 att sexmissbruk och sexberoende är andra former av självskadebeteende.
901 Dessutom finns det de som utsätter sig själva för sexuellt våld och kränkningar.
902 Det kan handla om handlingar från en annan person som sexuellt tvång, våld och
903 kränkningar, jämförbara med våldtäkt, men där offret på en signal från
904 förövaren självmant tar sig till denne. Det är svårt att lagföra denna typ av
905 sexuellt våld och kränkningar, men det gör de inte mindre brottsliga. Det är
906 därför än mer viktigt att dessa individer blir bemötta på rätt sätt.

907 I en granskning av våldtäktsärenden som Brå har gjort visas att extra sårbara
908 kvinnor är överrepresenterade som målsägande i anmälningarna. Studier visar
909 att kvinnor med psykiska problem eller psykiatriska diagnoser har en fördubblad
910 eller tredubblad risk att utsättas för våldtäkt¹⁵. En förklaring som ges är att
911 kvinnor med missbruk, kognitiv funktionsnedsättning eller psykosociala
912 diagnoser i större utsträckning än andra har svårigheter att göra
913 riskbedömningar eller att sätta gränser, men det kan också bero på att män som
914 begår sexualbrott riktar in sig på just extra sårbara kvinnor. Det bör också
915 nämnas att målsäganden näst intill alltid är yngre än den misstänkte förövaren,
916 därför kan även ålder räknas som sårbarhet¹⁶. Centerkvinnorna vill att
917 forskningen kring sexuellt våld och kränkningar gentemot flickor och kvinnor
918 med självskadebeteende eller som är extra sårbara på andra sätt, stärks.
919 Kunskapen behöver öka inom vård och omsorg och även inom rättsväsendet, för

¹⁵ Brå (2019) "Våldtäkt från anmälan till dom"

¹⁶ Ibid.

920 att bättre kunna bemöta individer som är extra sårbara. Vi vill även se bättre
921 stöd i rättsprocessen för flickor och kvinnor som är extra sårbara.

922 **2.1.6 Behandla förövare**

923 För att personer dömda för sexualbrott inte ska begå liknande brott igen är det
924 viktigt att alla förövare får evidensbaserad behandling. Även de som inte har
925 blivit dömda måste ha rätt till att få behandling. Alla som känner att de är på väg
926 att tappa kontrollen över sin sexualitet, som känner oro för tankar och
927 handlingar, eller är rädd för att göra sig själv eller andra illa måste kunna få
928 hjälp snabbt. Vi vill därför att långsiktig finansiering säkerställs för den nationella
929 hjälplinjen som bistår med stöd till personer som upplever sig ha ett
930 problembeteende kopplat till sin sexualitet. Vi vill även att forskningen kring vård
931 och behandling av personer som har dömts för sexualbrott stärks.

932 **2.1.7 Begränsa tillgången på den våldsamma pornografin**

933 Enligt Folkhälsomyndighetens nationella befolkningsstudie¹⁷ använder 70 % av
934 männen i Sverige pornografi medan 70 % av kvinnorna inte gör det. Totalt 18 %
935 av män 16-84 år tittar dagligen eller nästan dagligen på pornografi. Vanligast är
936 det bland män 16-29 år. Forskning visar att hög konsumtion av pornografi kan
937 medföra attityder som förminskar allvaret i frågan om våld mot kvinnor.
938 Pornografin påverkar uppfattningen om var gränserna går och vilka förväntningar
939 en har i en sexuell relation. Detta begränsar både pojkars och flickors sexuella
940 frihet, men bidrar också till utvecklingen av en våldskultur som vi ännu inte har
941 sett de fulla konsekvenserna av. De flesta vuxna har dessutom låg kunskap om
942 pornografins innehåll och dess påverkan på våra barn och unga. Därför vill vi att
943 föräldrar får information och material som introducerar dem i ämnet och öppnar
944 upp för samtal med sina barn om pornografins konsekvenser.

945 Centerkvinnorna vill att förskola och skola ska bli fri från pornografi och därför
946 ska porrfilter införas i samtliga skolformer. Under våren 2020 fick
947 Barnombudsmannen i uppdrag att kartlägga kunskap om hur barn och unga
948 påverkas av pornografi¹⁸. Det är en viktig kartläggning, men det krävs mer.
949 Därför vill Centerkvinnorna att en åldersgräns och åldersverifiering för
950 konsumtion av pornografi införs även på nätet. Det krävs också att barn och
951 elever stärks i sin integritet på nätet.

952 **2.1.8 Skydda barn från sexuella övergrepp**

954 Studier visar att 1 av 500 anställda använder sin arbetsdator till att begå
955 barnpornografibrott¹⁹. Kopplingen mellan att begå barnpornografibrott och att
956 begå sexuella övergrepp på barn är dessutom mycket stark²⁰. När det gäller
957 sexuella övergrepp på barn begås de oftast av förövare i barnets närhet. Årligen
958 uppdagas fall där personal inom förskola eller skola har begått sexuella
959 övergrepp på barn och unga. Vi vet dock att det finns ett stort mörkertal. Det är

¹⁷ Folkhälsomyndigheten (2019) "Ny kunskap om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige"

¹⁸ "Uppdrag om kartläggning av kunskap om pornografins inverkan på barn m.m." (A2020/00346/JÄM)

¹⁹ Net Clean report (2019)

²⁰ Ibid.

960 därför av största vikt att skolhuvudmän tar sitt fulla ansvar för att skydda barn
961 och unga i verksamheten mot pedofiler. Registerutdrag måste göras regelbundet
962 på personal. Centerkvinnorna vill därför att en utökad och regelbunden
963 registerkontroll av personal i förskola och skola införs, i syfte att skydda barn och
964 unga ytterligare. Vi vill också att samtliga kommuner och regioner använder de
965 digitala hjälpmedel som finns för att tidigt upptäcka och begränsa spridningen av
966 barnpornografiska bilder. Det handlar dels om att rädda barn och minska
967 spridning, dels om att kunna stävja ett kriminellt sexuellt beteende hos
968 förövaren.

969 Där barn och ungdomar finns, är också pedofilerna. I takt med digitaliseringen
970 blir barns sårbarhet på nätet allt tydligare. Centerkvinnorna ser det som ett
971 växande problem och vill därför se ytterligare insatser för att trygga barns
972 närvaro på nätet. Vi vill att företag bakom plattformar, chatrum och spel ska
973 arbeta mer aktivt för att förebygga att barn groomas och utnyttjas. Vi vill även
974 se högre krav på företagen att stänga av olämpliga användare, i syfte att säkra
975 barns trygghet.

976

977 **2.1.9 Människohandel och prostitution är dagens slavhandel**

978 Människohandel och prostitution hör inte hemma i ett jämställt och demokratiskt
979 samhälle. Vi vet att majoriteten av dem som utnyttjas i prostitution och
980 människohandel är kvinnor och att de som utnyttjar framförallt är män.
981 Könsmaktsordningen blir här väldigt tydlig. Människokroppen är inte en
982 handelsvara som kan köpas, säljas eller bytas. Människohandel och prostitution
983 är slavhandel och något som vi aldrig kan acceptera. Vi har kommit långt i
984 Sverige, i och med den svenska sexköpslagen, men det krävs ytterligare
985 åtgärder för att säkerställa att ingen människa köps eller säljs. Centerkvinnorna
986 vill se en nationell handlingsplan mot människohandel för att arbetet ska få en
987 tydligare styrning. Vi vill att det införs en nolltolerans mot människohandel och
988 prostitution i Sverige, att de utsatta för människohandel automatiskt får
989 uppehållstillstånd samt att det tillsätts fler poliser som arbetar mot såväl
990 prostitution som människohandel.

991 Majoriteten av dem som idag utnyttjas i prostitution eller människohandel har ett
992 stort behov av stödinsatser för att bearbeta trauman och kunna gå vidare. Den
993 specialiserade hjälp som idag finns är framförallt koncentrerad till våra
994 storstäder. Hjälpen behöver dock finnas i hela landet. Centerkvinnorna vill därför
995 att alla som har utsatts för prostitution och människohandel, oavsett var i landet
996 hen befinner sig, ska få möjlighet till rätt stöd och vård.

997 Brottsoffer för människohandel kan idag ansöka om en reflektionsperiod om
998 30 dagar. Reflektionstiden innebär att fler brottsoffer går vidare med en
999 anmälan, vilket ökar möjligheten att komma åt människohandlarna.

1000 Centerkvinnorna vill att reflektionsperioden utökas till 90 dagar, efter informell
1001 identifikation och före polisanmälan. Vidare vill vi även att reflektionsperioden
1002 ska kunna beviljas av fler än förundersökningsledare.

1003 **2.1.10 Stäng ner sugardejtingsajter och strippklubbar**

1004 Den stora efterfrågan på barns och kvinnors kroppar tycks aldrig avta och nya
1005 tjänster skapas för att kringgå lagen. Ett sådant exempel är de så kallade

1006 sugardejtingsajterna, som med falsk marknadsföring lockar minderåriga in i
1007 prostitution. Här är det angeläget att vi agerar. Centerkvinnorna vill att så
1008 kallade sugardejtingsajter stängs ned.

1009 Det har länge varit känt inom polisen att strippklubbar är en förtäckt verksamhet
1010 för den prostitution som pågår bakom stängda dörrar. Strippklubbar
1011 upprätthåller sexualiseringen i samhället och är de facto en inkörsport till
1012 prostitution. Centerkvinnorna anser att det är hög tid att vi agerar mot detta och
1013 vill därför se ett förbud mot strippklubbar.

1014 **2.1.11 Straffskärpning för sexköp**

1015 Sverige var det första landet i världen att kriminalisera sexköp. Lagen har haft
1016 stor betydelse för att förebygga och bekämpa prostitution och har även haft
1017 normativ betydelse, då förövaren (ofta mannen) är den som enligt lag begår
1018 brottet och den som säljer (ofta kvinnan) är ett offer och därför inte ska
1019 betraktas som lagbrytare. Sedan lagen instiftades 2009 har en rad andra länder
1020 anammat den. Det bör ändå understrykas att lagen fortsatt måste försvaras och
1021 stärkas. Centerkvinnorna vill därför se ett permanent informationsuppdrag till
1022 Jämställdhetsmyndigheten kring sexköpslagen.

1023 Vi vill att straffvärdet för köp av sexuell handling ska skärpas. Brott mot
1024 sexköpslagen ger nästan alltid de lindrigaste straffen på straffskalan. Dessutom
1025 är det i form av dagsböter, vilket är på den nedre delen av straffskalan för
1026 sexköp. Centerkvinnorna vill därför se höjt minimistraff och att hela straffskalan
1027 nyttjas i större utsträckning. Vi vill även att återfall automatiskt ska leda till
1028 hårdare straff och att skyddstillsyn och behandling ska ges i större utsträckning
1029 än vad som görs idag för att förebygga återfall, precis som det görs idag vid
1030 spelberoende, alkoholmissbruk och våldsbenägenhet. Misstänkta kan idag få sin
1031 delgivning om brott skickad till en boxadress eller annan anonym adress.
1032 Centerkvinnorna anser att delgivning alltid ska skickas till
1033 folkbokföringsadressen.

1034 Centerkvinnorna har länge arbetat för ett förbud mot köp av sexuella tjänster
1035 utomlands. Vi vet att andelen sexköp av svenskar utomlands är mycket stor och
1036 att den dessutom ökar. En svensk lagstiftning mot sexköp utomlands visar att
1037 kvinnors kroppar inte är till salu, i någon del av världen.

1038 **2.1.12 Håll fler ansvariga för brott mot sexköpslagen**

1039 Idag är det möjligt att hålla exempelvis hotell ansvariga, om de med vetskap om
1040 att ett rum ska användas för prostitution ändå hyr ut det. Flera hotell har
1041 aviserat att de tar en mer aktiv roll i arbetet med att förebygga och förhindra
1042 prostitution och kallar sig "porrfria hotell". För att uppmuntra dessa hotell och
1043 understryka vikten av att bedriva ett aktivt arbete mot prostitution vill vi att
1044 verksamheter inom offentlig sektor främst ska nyttja hotell som bedriver ett
1045 aktivt arbete mot prostitution. Centerkvinnorna vill också att fastighetsägare, så
1046 även privatpersoner, ska kunna hållas ansvariga om de har haft kännedom om
1047 att det i deras lokal eller lägenhet har förekommit prostitution.

1048

- 1049 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**
- 1050 - Att en misstänkt förövare alltid ska förhöras i våldtäktsutredningar, i de fall det
1051 finns en utpekad misstänkt.
- 1052 - Att fler sexualbrott ska leda till åtal och fällande dom.
- 1053 - Att domare ska genomgå sexualbrottsutbildning anordnad av Domstolsverket
1054 för att få döma i sexualbrottsmål.
- 1055 - Att sexualbrottsdomstol införs.
- 1056 - Att alla inom rättsväsendet, också domare, ska få förstärkt utbildning om
1057 sexualbrott.
- 1058 - Att minimistrafvet för köp av sexuell handling ska höjas.
- 1059 - Att långsiktig finansiering för en nationell hjälplinje som bistår personer som
1060 upplever att de har ett sexuellt problembeteende ska säkerställas.
- 1061 - Att straffansvaret för virtuella våldtäkter, oavsett om brottet har skett i realtid
1062 eller ej, ska likställas med straffansvaret vid våldtäkter där förövaren har haft
1063 fysisk kontakt med den utsatta
- 1064 - Att skolans, socialtjänstens, psykiatrins och rättsväsendets kunskap om brott
1065 som sker på nätet ska öka.
- 1066 - Att all personal inom vård- och omsorgssektorn ska få kunskap och utbildning
1067 om sexualbrott, våld mot barn och våld i nära relation.
- 1068 - Att det i varje region ska finnas specialistkliniker för individer utsatta för
1069 sexuella övergrepp.
- 1070 - Att en informationskampanj tas fram riktad till föräldrar om hur en kan samtala
1071 med unga om pornografi på internet.
- 1072 - Att porrfilter införs i förskola och skola.
- 1073 - Att säkerställa att pornografitillgängligheten på internet begränsas genom
1074 åldersverifiering och att offentliga platser är fria från pornografi.
- 1075 - Att en utökad och regelbunden registerkontroll av personal i förskola och skola
1076 införs.
- 1077 - Att strikt ansvar införs i förhållande till ålder för den som genom
1078 människohandel, koppleri eller sexköp utnyttjar en person som är under 18 år,
1079 detta ska vara en försvårande omständighet i bedömningen av straff.
- 1080 - Att fastighetsägare ska kunna hållas ansvariga för om det förekommer
1081 prostitution i deras lokaler eller lägenheter.
- 1082 - Att alla som utsatts för prostitution och människohandel, oavsett var i landet de
1083 befinner sig, ska få möjlighet till rätt stöd och vård.
- 1084 - Att brottsoffer för människohandel ges möjlighet till en reflektionsperiod om
1085 90 dagar samt att reflektionsperiod för brottsoffer ska kunna beviljas av fler än
1086 förundersökningsledare.

- 1087 - Att sexköp förbjuds utomlands för svenska medborgare.
- 1088 - Att upprepade sexköp per automatik ska leda till högre straff och obligatorisk
1089 behandling av förövaren.
- 1090 - Att forskningen kring sexuellt våld och kränkningar gentemot särskilt utsatta
1091 grupper stärks och att kunskapen om detta ökas inom vård och omsorg
- 1092 - Att förbjuda så kallade sugardejtingsajter.
- 1093 - Att strippklubbar förbjuds.

1094 **2.2 Jämställd reproduktiv och sexuell hälsa**

1095 Att själv få välja om en vill ha barn, att känna sig trygg under förlossningen och
1096 att ha självbestämmande över sin egen reproduktiva hälsa är centralt för sexuell
1097 frihet och kvinnors hälsa. Att som kvinna känna sig bekväm och välkommen att
1098 amma sitt barn när barnet eller mamman önskar handlar om en viktig
1099 samhällsinställning som vi vill värna, det ska därför vara olagligt att inskränka
1100 rätten att amma.

1101 **2.2.2 Bättre förlossningsvård**

1102 Trots att Sverige kommit långt när det gäller den reproduktiva hälsan finns det
1103 fortfarande arbete som kvarstår. För att förlossningsvården ska kunna erbjuda
1104 en kvalitativ, trygg och stressfri vård krävs resurser. Det får inte ske i form av
1105 kortsiktiga satsningar utan kräver långsiktiga anslagshöjningar som vilar på
1106 tvärpolitiska överenskommelser. Det innebär att alla partier måste ta sitt ansvar.
1107 Centerkvinnorna vill att förlossningsvården prioriteras högre och att mer resurser
1108 läggs på denna synnerligen viktiga vård. Det handlar inte bara om jämställdhet,
1109 utan om allas rätt till en trygg, nära och säker vård.

1110 Länge har barnmorskor och föräldrar påtalat att förlossningsvården är osäker och
1111 ohållbar. Det handlar om stressade arbetsförhållanden, bristfällig kontinuitet i
1112 vårdkedjan, platsbrist och långa avstånd. Regeringen såg under 2017 till att
1113 förlossningsvården fick extra pengar. Det är en bra början, men
1114 förlossningsvården behöver inte bara ökade resurser utan även förbättrad
1115 organisation. Det behövs också fler valmöjligheter för vårdsökande.
1116 Centerkvinnorna vill se fler vårdformer inom förlossningsvården. Vi vill att
1117 regioner använder sig av "caseload-metoden" som ett alternativ till traditionell
1118 förlossningsvård. Caseload-metoden innebär att en eller en liten grupp
1119 barnmorskor följer den gravida kvinnan under hela graviditeten, vid
1120 förlossningen och eftervården - en metod som förordas av såväl gravida som
1121 barnmorskor. Metoden leder till ökad trygghet, färre förlossningsskador och
1122 snabbare anknytning, oftast utan ökade kostnader för landstinget. Dessutom
1123 bidrar den till en bättre arbetsmiljö för barnmorskorna.

1124 Idag finns stora variationer mellan regionerna gällande den vård som föderskor
1125 har rätt till. I vissa regioner erbjuds förstföderskor att stanna kvar sex timmar
1126 efter förlossningen, i andra regioner kan en födande få stanna i tre dygn. Att det
1127 finns stora regionala skillnader är problematiskt och hindrar utvecklingen mot en
1128 jämlik och god vård i hela landet. Idag får inte alla pappor övernatta på
1129 sjukhuset den första natten efter en förlossning, trots att forskning länge har

1130 visat hur viktiga de första dyggen är för barns och föräldrars anknytning. Vi vill
1131 därför se nationella riktlinjer som sätter en mininivå för hur förlossningsvården
1132 ska organiseras och vad som ska erbjudas, men vi vill även att effekterna av en
1133 forcerad tidig hemgång efter förlossning utreds. Ingen kvinna ska tvingas att
1134 lämna sjukhuset inom 24 timmar, om hon inte själv önskar. Det finns också
1135 stora skillnader när det gäller hur långt en föderska har till närmaste
1136 förlossningsenhet. Centerkvinnorna tycker att närhetsprincipen är viktig för
1137 förlossningsvården. Vi vill att situationen ska förbättras för dem som idag har
1138 allra längst avstånd till sin förlossningsenhet.

1139 **2.2.3 Bättre eftervård**

1140 Antalet allvarliga bristningar i samband med förlossning har ökat markant sedan
1141 1990-talet. Sverige är ett av de OECD-länder som har högst andel så kallade
1142 sfinkterskador, det vill säga sprickor mellan slidan och ändtarmsöppningen.
1143 Denna ökning tros bland annat bero på allt fler påskyndade förlossningar.
1144 Stressen på förlossningsavdelningarna runt om i landet bidrar bokstavligen till att
1145 kvinnor slits itu. Det är oacceptabelt att kvinnor ska behöva lida på grund av
1146 bristande eller felaktig eftervård vid förlossning. Att inte få adekvat eftervård
1147 leder ofta till ett utdraget lidande, som även kan påverka hälsa och livskvalitet
1148 långt efter småbarnsåren. Eftervården behöver därför utökas och mer resurser
1149 tillföras så att förlossningsskador upptäcks tidigare och kvinnor snabbare kan få
1150 tillgång till vård och behandling. Idag görs en så kallad kontroll av mamman ca
1151 8–12 veckor efter förlossning. Utöver detta vill Centerkvinnorna att mammor ska
1152 erbjudas uppföljning och konsultation gällande preventivmedel även ett år efter
1153 förlossning. Förutom detta, och att vi vill skapa en tryggare arbetsmiljö för
1154 barnmorskor, vill vi även öka forskningen på hur allvarliga bristningar kan
1155 minskas.

1156 Även när det gäller uppföljning av det nyfödda barnet behöver valfriheten öka.
1157 Nyblivna föräldrar tvingas inom några dagar efter förlossningen att åka tillbaka
1158 till sjukhuset för barnets blodprov, hörseltest och läkarundersökning. Detta kan
1159 för många innebära ytterligare en lång resa, precis under de dygn då stress ska
1160 undvikas för att bland annat kvinnans mjölkproduktion ska komma igång. För att
1161 undvika onödig stress och bidra till ökad valfrihet för föräldrar vill vi därför att
1162 dessa kontroller istället ska kunna göras via hembesök eller vid närmsta
1163 vårdcentral.

1164 **2.2.4 En mötesplats för barnfamiljer**

1165 Det är viktigt med ett effektivt och samordnat stöd till föräldrar. Centerkvinnorna
1166 anser att så kallade familjecentraler är bra, eftersom de effektiviserar och
1167 avdramatiserar den kontakt som barn och föräldrar har med vård och
1168 myndigheter. På familjecentralen samverkar barnavårdscentral,
1169 mödravårdscentral, öppen förskola och socialtjänst och skapar en mötesplats för
1170 barnfamiljer. Centerkvinnorna vill också öka stödet till nyblivna småbarnsfamiljer
1171 genom tidiga hembesök i syfte att förebygga psykisk ohälsa och andra
1172 påfrestningar som ett nyblivet föräldraskap kan innebära. Centerkvinnorna vill
1173 också se ett riktat stöd till ensamstående föräldrar.

1174 **2.2.5 Motverka ofrivillig barnlöshet**

1175 Idag lever uppskattningsvis vart femte par i ofrivillig barnlöshet. Det finns också
1176 många ensamstående som längtar efter barn. Att få barn är ingen rättighet, men
1177 det finns idag tekniska möjligheter för att underlätta för ofrivilligt barnlösa att bli
1178 förälder. Centerkvinnorna vill att det ska bli möjligt med embryodonation i
1179 Sverige. Trots att det finns en stor, politisk enighet kring frågan är det idag inte
1180 möjligt med embryodonation. Sedan april 2017 är det möjligt för ensamstående
1181 att insemineras i Sverige, något som Centerkvinnorna länge har kämpat för.
1182 Dessvärre nedprioriterar många regioner ensamstående kvinnor som vill
1183 insemineras. Vi vill att regioner följer befintlig lagstiftning och ger likvärdig vård,
1184 till såväl ensamstående som till par. Vidare vill vi att den övre åldersgränsen för
1185 insemination och IVF utreds och frågan om individuell bedömning prövas, bland
1186 annat utifrån metabolisk ålder. Centerkvinnorna vill även att regelverket för
1187 kvinnor som insemineras utomlands ska ses över för att trygga situationen för
1188 barn och vårdnadshavare. Regelverket har idag stora luckor, som innebär risker
1189 för både barn och vårdnadshavare.

1190 Att leva i ofrivillig barnlöshet innebär oftast en stor mental påfrestning, med
1191 psykiska följder i form av oro, nedstämdhet och depression. Det finns ingen
1192 självklar plats att söka stöd för dessa kvinnor, och män. Centerkvinnorna vill att
1193 de som drabbas ska ha rätt till psykologiskt stöd.

1194 **2.2.6 Surrogatmödraskap innebär stora risker**

1195 Centerkvinnorna säger nej till surrogatmödraskap, både kommersiellt och
1196 altruistiskt, eftersom vi ser stor risk för att det leder till ett utnyttjande av
1197 kvinnor, inte minst i delar av världen där det inte finns tillräckliga regelverk.
1198 Handel med kvinnors reproduktiva rättigheter strider mot de internationella
1199 konventioner som Sverige har undertecknat. Trots detta sker handeln från
1200 Sverige och surrogatföretag har verksamhet i landet. Centerkvinnorna vill därför
1201 att Sverige tar ytterligare steg för att motverka den internationella handeln med
1202 kvinnors livmödrar. Vi vet emellertid att det är vanligt att svenska medborgare
1203 använder sig av surrogatmödrar utomlands och sedan tar med sig barnet hem till
1204 Sverige. Därför är det viktigt att även barnets rättigheter säkras enligt FN:s
1205 barnkonvention.

1206 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

1207 - Att det ska införas nationella riktlinjer för hur förlossningsvården ska
1208 organiseras och vad den ska erbjuda.

1209 - Att det ska införas fler vårdformer och större valfrihet inom förlossningsvården
1210 och eftervården.

1211 - Att eftervården utökas och mer resurser tillförs, så att kvinnor snabbare ska
1212 kunna få tillgång till vård och behandling av förlossningsskador.

1213 - Att mer medel ska gå till forskning för att förebygga allvarliga bristningar i
1214 samband med förlossning.

1215 - Att fler kommuner samordnar verksamheter för små barn och föräldrar i en
1216 familjecentral.

- 1217 - Att det ska bli möjligt med embryodonation i Sverige.
- 1218 - Att den övre åldersgränsen vid insemination och IVF ska utredas.
- 1219 - Att regelverket för kvinnor som insemineras utomlands ska ses över för att
1220 trygga situationen för barnet och vårdnadshavaren/vårdnadshavarna.
- 1221 - Att surrogatmödraskap ska vara förbjudet.

1222 **2.3 Jämställd hälsa**

1223 I ett land som Sverige, där sjukvården har kommit långt, borde det vara en
1224 självklarhet att hälsan och vården är jämställd. Så är tyvärr inte fallet.

1225 **2.3.1 "Kvinna, var god dröj" – forskning sker fortfarande på män**

1226 Forskning på kvinnosjukdomar har länge varit eftersatt. Ett sådant exempel är
1227 sjukdomen endometrios, som drabbar nästan var tionde fertil kvinna i Sverige.
1228 Centerkvinnorna vill därför se ökad forskning på kvinnosjukdomar. Vi vet att
1229 kvinnor och män reagerar olika på medicinsk behandling, men experimentell
1230 forskning sker fortfarande i huvudsak på handjur och hanceller. Även när det
1231 gäller prioriteringar inom vården har studier visat att läkare tenderar att
1232 nedprioritera sjukdomar som främst drabbar kvinnor, såsom endometrios eller
1233 PMDS, premenstruellt dysforiskt syndrom. Därför vill vi att forskning och tester
1234 av nya läkemedel ska göras på kvinnor i olika åldrar i samma utsträckning som
1235 på män, samt att behandling av kvinnor ska bygga på forskning gjord på
1236 kvinnor. Vi vill också se mer resurser till forskning som fokuserar på klimakteriet
1237 och symptomlindring av övergångsbesvär. Kunskapen inom vården är idag
1238 bristfällig och kvinnor ges ofta motsägelsefulla råd. Idag lider alltför många
1239 kvinnor i tysthet.

1240 Bröstcancer är den cancerform som är vanligast bland kvinnor. Varje år dör
1241 ungefär 1 400 kvinnor av bröstcancer i Sverige enligt Folkhälsomyndigheten.
1242 Cirka 20 kvinnor får varje dag besked om att de har drabbats. Forskning har
1243 bidragit till en ökad kunskap, bättre behandling och att fler överlever.
1244 Centerkvinnorna vill också att det viktiga förebyggande arbete som idag görs
1245 mot sjukdomar som drabbar kvinnor ska utökas. Vaccination mot HPV-virus ska
1246 kostnadsfritt erbjudas unga tjejer, oavsett i vilken del av landet de bor. Vi vill
1247 också att mammografi och livmoderhalscellprover ska ske livet ut. (Läs mer i
1248 2.4 Jämställd vård och omsorg för äldre)

1249 **2.3.2 Rätt till god psykisk hälsa**

1250 Risken att bli sjukskriven för psykisk ohälsa är 30 procent högre för kvinnor än
1251 för män, enligt Riksrevisionens granskning.²¹ Det beror bland annat på osakliga
1252 skillnader i bedömning. Forskning har visat att ju längre en person går med
1253 symptom, desto längre tid tar det att återhämta sig och bli frisk. På de svenska
1254 stressklinikerna är en betydande majoritet av patienterna kvinnor. Patienterna
1255 har olika socioekonomisk bakgrund, men en majoritet har högre utbildningsnivå
1256 än genomsnittssvensken. För oss är det tydligt att det finns en stor skillnad
1257 mellan mäns och kvinnors psykiska hälsa. Stressklinikerna är idag hårt belastade
1258 och de flesta har en lång kötid. Centerkvinnorna vill att vård för psykisk ohälsa
1259 ska kunna sökas utan krav på remiss och samtidigt verka för att det inrättas fler

²¹ Riksrevisionen (2019:19)

1260 stresskliniker för att möta behovet hos dem som söker vård. (Läs mer i 2.1
1261 Jämställd vård och omsorg för äldre)

1262 **2.3.3 Förebygg ohälsa med mer friskvård**

1263 Forskning visar att fysisk aktivitet inte bara är viktigt för den fysiska hälsan utan
1264 även för den psykiska. Inom kvinnodominerade yrken är sjukskrivningarna ofta
1265 störst, men kvinnor inom mansdominerade yrken är också sjukskrivna i högre
1266 utsträckning än män. Centerkvinnorna vill därför se att arbetsgivare erbjuder
1267 kvinnor inom offentlig sektor, där sjukfrånvaron är särskilt hög, minst två
1268 friskvårdstimmar i veckan tillsammans med starka incitament för att få
1269 personalen att nyttja sina friskvårdstimmar. Vi vill också att friskvårdsbidraget
1270 vidgas och att den som driver eget företag ska kunna göra avdrag för sin egen
1271 friskvård.

1272 **2.3.4 Rehabilitering behövs**

1273 Grön rehabilitering går ut på att kombinera vistelse och aktiviteter i naturen med
1274 samtal. Grön rehabilitering är till för den som är sjukskriven eller på gränsen att
1275 behöva bli sjukskriven på grund av stress, till exempel utmattningssyndrom eller
1276 stressrelaterad psykisk ohälsa. Syftet är att personen ska känna en högre
1277 livskvalité och snabbare kunna gå tillbaka till jobbet. Denna typ av rehabilitering
1278 bygger på forskning om naturens förmåga att ge återhämtning och minska
1279 stress. Centerkvinnorna vill att konceptet "grön rehabilitering" används i större
1280 utsträckning.

1281 Centerkvinnorna vill också att kulturen och utövande av kulturella uttryck, i
1282 större utsträckning ska användas som verktyg för bättre psykisk hälsa och i
1283 samband med rehabilitering.

1284 **2.3.5 Stärk elev- och ungdomshälsan**

1285 Det är alarmerande att den psykiska ohälsan hos unga tjejer fortsätter att öka.
1286 För att jobba mer förebyggande mot den växande psykiska ohälsan hos unga vill
1287 Centerkvinnorna att kunskapen om psykisk ohälsa ökar, exempelvis genom att
1288 sätta psykisk ohälsa på schemat i skolan samt stärka elev- och ungdomshälsan.
1289 Vi vill även att psykisk hälsa ska ingå i sex- och relationsundervisningen. (Läs
1290 mer i 3.4.4 Sex- och relationsundervisningen behöver förbättras
1291

1292 Hos flickor och kvinnor är neuropsykiatriska funktionshinder, till exempel ADHD, i
1293 många fall ett dolt funktionshinder, på grund av att symtomen är annorlunda för
1294 flickor jämfört med pojkar. Flickor med neuropsykiatriska funktionshinder
1295 identifieras ofta inte förrän deras utmaningar i skolan blivit för svåra. Det är
1296 oacceptabelt att brist på kunskap bidrar till att många flickor och kvinnor lider i
1297 tysthet, trots att de har samma rätt till hjälp och stöd som pojkar. Vi anser att
1298 både skolan och elev- och ungdomshälsan måste bli mycket bättre på att hjälpa
1299 tjejer som har någon typ av neuropsykiatriskt funktionshinder.

1300 Centerkvinnorna vill att samtliga elever i grundskola och gymnasium erbjuds en
1301 tid för hälsosamtal hos skolans kurator eller psykolog. Samtalet kan förebygga
1302 ohälsa genom att den som har börjat oroa sig eller faktiskt har problem får
1303 möjlighet att ta tag problemen i god tid, innan de har blivit för stora. Dessutom

1304 innebär hälsosamtal för alla att ingen enskild känner sig utpekad för att hen går
1305 till skolans psykolog, något som kan vara extra känsligt för barn och unga.

1306 Hälsosamtalen syftar till att ge tillfälle för samtal om känslor och hälsa i en så
1307 tidig ålder som möjligt, med en positiv påverkan på många individers framtida
1308 psykiska hälsa.

1309 **2.3.6 Jämställd fysisk aktivitet**

1310 Flera studier visar att barn och unga blir allt mer stillasittande. Endast 14 procent
1311 av de svenska skoleleverna går, cyklar, leker, sportar, dansar eller på annat sätt
1312 rör på sig så att pulsen går upp dagligen.²² Pojkar är mer fysiskt aktiva jämfört
1313 med flickor och aktivitetsnivån sjunker med ökad ålder. Det finns också
1314 skillnader i olika socioekonomiska grupper. Det är oroväckande och en utveckling
1315 vi behöver stävja. Det finns studier som visar att flickor inte får göra det de
1316 önskar på idrottslektionerna i samma utsträckning som pojkar. Bollsporter, som
1317 har visat sig vara pojkars förstahandsval, ligger på första plats när utförda
1318 aktiviteter rangordnas. Dans, som är flickors förstahandsval, ligger så långt ned
1319 som på sjunde plats²³.

1320
1321 Att fysisk aktivitet förbättrar såväl den faktiska som den självskattade hälsan är
1322 befäst i forskning. Förutom att det förebygger hjärt-och kärlsjukdomar kan också
1323 fysisk aktivitet förbättra den psykiska hälsan. Rörelse och träning har betydande
1324 positiva effekter för att förhindra eller lindra depressiva symptom²⁴. Att den
1325 psykiska ohälsan bland unga är stor kräver insatser på flera håll. En prisad
1326 svensk forskningsstudie har visat att regelbunden dans gav tydliga hälsoeffekter
1327 för tonårsflickor med stressrelaterade besvär. Studien har banat väg för en ny
1328 metodik, "Dans för hälsa", som används främst som kompletterande insats inom
1329 elevhälsan, men även inom barn- och ungdomspsykiatri och primärvård.

1330 Det är vuxenvärldens ansvar att se till att barn och unga rör på sig. Det behöver
1331 därför finnas system och strukturer som uppmuntrar till mer fysisk aktivitet.
1332 Centerkvinnorna vill att skolan ska skapa bättre förutsättningar för en mer
1333 jämställd fysisk aktivitetsnivå för eleverna. Idrottsrörelsens betydelse kan inte
1334 nog betonas. Vi vill därför att idrottsrörelsen ska stärka sitt jämställdhetsarbete,
1335 för att idrotten ska komma flickor till del i större utsträckning.

1336 **2.3.7 Bättre vård vid psykisk ohälsa och sjukdom**

1337 Psykisk ohälsa är en av våra största folksjukdomar. Idag är köerna till psykiatri
1338 långa och många upplever att de inte får rätt vård. Därför behöver resurserna
1339 växlas upp inom såväl primärvård som specialistvård. Ska vi på allvar visa att
1340 psykisk och fysisk hälsa är likställda måste detta även synas i vården.

1341 **2.3.7.1 Tvångsåtgärder**

1342 Inom psykiatri är det idag fortfarande lagligt med tvångsåtgärder mot barn och
1343 unga, såsom avskiljning (isolering), tvångsinjektion och fastspänning (bältning i
1344 dagligt tal). Det är betydligt fler flickor än pojkar som tvångsvårdas och andelen
1345 flickor som tvångsvårdas har de senaste åren ökat. Även när det gäller vuxna

²² Folkhälsomyndigheten (2019)

²³ Läkartidningen (2013) "Dans kan ge unga skydd mot psykisk ohälsa"

²⁴ Riksidrottsförbundet (2017) FOU-rapport "Idrottens samhällsnytta"

1346 har andelen tvångsätgärder inom psykiatrin ökat, framförallt fastspänning. Bland
1347 vuxna är majoriteten som tvångsvårdas kvinnor. FN har kritiserat Sverige för
1348 detta och krävt att Sverige omedelbart ska sluta med isolering och helt förbjuda
1349 bältning av barn. Fastspänning skulle enligt FN kunna liknas vid tortyr. I ett
1350 liberalt samhälle är det centralt att den enskilda individen ska ha möjlighet att
1351 påverka sitt eget liv och sina egna val, detta ska även gälla i de fall då individen
1352 lider av psykisk ohälsa. Centerkvinnorna vill därför att tvångsätgärder inom
1353 psykiatrin bara utförs i yttersta nödfall.

1354 **2.3.8 Stöd till kvinnor med missbruk**

1355 Kvinnor som har ett missbruk av alkohol och/eller narkotika löper särskild risk
1356 att utsättas för olika former av våld, tvång och kränkningar. Många kvinnor med
1357 missbruk är ofta beroende av en eller flera män för att ha tak över huvudet, få
1358 mat och få tag i alkohol eller narkotika. Många har dåliga erfarenheter av och
1359 känner ingen tillit till myndigheter. De kvinnor som dessutom är mammor kan
1360 känna stor skam över ett misslyckat föräldraskap. Rädslorna kan hindra dem
1361 från att söka hjälp.

1362 Samhällets stöd till missbrukare är främst riktat till män. Merparten av landets
1363 kvinnojourer tar inte emot kvinnor med missbruk, medan missbruksvården inte
1364 primärt är rustad för att hantera den våldsproblematik som ofta följer med
1365 kvinnor med missbruk. Kvinnor faller mellan stolarna. Både kvinnor och män har
1366 större chans att komma till rätta med sitt missbruk om vården anpassas bättre
1367 och då kvinnor och män skiljs åt. Centerkvinnorna vill att den totala missbruks-
1368 och beroendevården ska komma både kvinnor och män till del och att kunskapen
1369 kring olika stöd- och vårdbehov vid missbruk och beroende stärks. Vi vill också
1370 att landets kvinnojourer ska få bättre stöd om de tar emot kvinnor med
1371 missbruk.

1372

1373 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

1374 - Att mer medel ska gå till läkemedelsforskning och forskning på sjukdomar som
1375 i hög utsträckning drabbar kvinnor.

1376 - Att mer resurser ska gå till forskning som fokuserar på klimakteriet och
1377 symptomlindring av övergångsbesvär.

1378 - Att det ska inrättas fler stresskliniker för att möta behovet hos dem som söker
1379 vård.

1380 - Att kvinnor inom offentlig sektor ska erbjudas minst två friskvårdstimmar per
1381 vecka tillsammans med incitament för att nyttja sina timmar.

1382 - Att den som driver eget företag ska kunna göra avdrag för sin egen friskvård.

1383 - Att alla regioner ska erbjuda konceptet "Grön rehabilitering".

1384 - Att elev- och ungdomshälsan ska stärkas och att psykisk hälsa ska ingå i sex-
1385 och relationsundervisningen.

1386 - Att idrottsrörelsen och skolan ska skapa förutsättningar för en jämställd fysisk
1387 aktivitetsnivå bland elever.

1388 - Att årliga hälsosamtal med skolans kurator eller psykolog erbjuds alla elever i
1389 grundskola och gymnasium.

1390 - Att tvångsätgärdena fastspänning, avskiljning samt tvångsinjektion inom
1391 psykiatrien endast ska få utföras i yttersta nödfall.

1392 - Att missbruks- och beroendevård ska komma både kvinnor och män till del och
1393 att kunskapen kring dessa kvinnors stöd- och vårdbehov stärks.

1394 **2.4 Jämställd vård och omsorg för äldre**

1395 En välfungerande äldreomsorg och äldreomsorg är en jämställdhetsfråga. Ett bra
1396 förebyggande arbete kan ge fler äldre en ökad livskvalitet och bättre hälsa och
1397 kan dessutom ge stora samhällsvinster.

1398 **2.4.1 Förebyggande hälsoarbete**

1399 Centerkvinnorna vill se ett äldreomsorgsprogram med förebyggande
1400 hälsoarbete för äldre. Äldreomsorgsprogrammet ska vara inriktat mot att dels
1401 fånga upp äldre med psykisk ohälsa, dels erbjuda förebyggande rådgivning kring
1402 bland annat kost, motion och fallskadeprevention. Det ska också innefatta bättre
1403 tillgång till tandvård och högre krav på måltider för äldre med mera.

1404 Centerkvinnorna vill även att möjligheten till vaccinationsprogram och
1405 screeningprogram för äldre utreds, för att skydda äldre mot sjukdomar och för
1406 att upptäcka sjukdomar i tid.

1407 **2.4.1.1 Inflytande över sin egen vardag**

1408 Rätten för äldre till inflytande över sin egen vardag borde vara en självklarhet.
1409 Kvaliteten på äldreomsorgen måste höjas och tryggheten öka. En äldreomsorg
1410 med hög kvalitet ger personal bättre förutsättningar att ge god omvårdnad. Rätt
1411 bemanning och hög kvalitet bidrar till trygghet för såväl de äldre som för deras
1412 anhöriga. Anhöriga, ofta kvinnor, tvingas kompensera för bristande hemtjänst
1413 eller underbemanning på äldreboendet.

1414 Centerkvinnorna vill att valfriheten ska öka vad gäller innehållet i
1415 välfärdstjänsterna och att fler kommuner ska erbjuda förenklade
1416 biståndsbedömningar. Det innebär att äldre över en viss ålder inte behöver
1417 ansöka om exempelvis hemtjänst, utan automatiskt får rätt till ett antal timmars
1418 hjälp. En får sedan bestämma själv vad som ska ingå i den hjälpen.

1419 **2.4.1.2 Bättre kunskap om äldre i vården**

1420 För äldre och multisjuka patienter är det extra viktigt med en tillgänglig
1421 primärvård och en fast läkarkontakt. Centerkvinnorna vill se satsningar för att få
1422 fler geriatriker i Sverige, eftersom det idag råder brist på geriatriker. Regionerna
1423 kan välja att inom ramen för vårdvalet ge förutsättningar för vårdcentraler med
1424 särskilt äldrefokus att etablera sig. Centerkvinnorna ser positivt på det och vill
1425 även uppmuntra att äldreomsorgscentraler införs för ökad kunskap om äldre och att
1426 kompetens om äldres hälsa och sjukdomar säkerställs på de vanliga
1427 vårdcentralerna. Vi vill även se satsningar på ökad kunskap om kvinnors
1428 åldrande.

1429 **2.4.1.3 Förlängd screening**

1430 Screening med mammografi för att upptäcka bröstcancer erbjuds regelmässigt
1431 och avgiftsfritt för alla kvinnor upp till 74 år. Kvinnor över 74 år får betala trots
1432 att de egentligen har stor nytta av screening. Cirka 2 000 kvinnor över 75 år
1433 drabbas av bröstcancer årligen. Statens medicinsk-etiska råd anser att
1434 åldersgränser i screeningprogram är diskriminerande. Centerkvinnorna vill att
1435 mammografi för att upptäcka bröstcancer ska erbjudas regelmässigt och
1436 avgiftsfritt för kvinnor även över 74 år.

1437 Kvinnor som tidigare uppvisat cellförändringar med risk för livmoderhalscancer
1438 kallas inte för kontroll efter 60 års ålder, trots att vi vet att risken för att få
1439 denna form av cancer är kraftigt förhöjd inom denna grupp. Centerkvinnorna vill
1440 att kvinnor som tidigare uppvisat cellförändringar med risk för
1441 livmoderhalscancer kallas för kontroll även efter 60 års ålder.

1442 **2.4.1.4 Jämställd forskning för äldre**

1443 Centerkvinnorna vill att äldreforskning med jämställdhetsperspektiv prioriteras
1444 vid tilldelning av forskningsanslag, att forskning och läkemedelsprövningar utförs
1445 även på äldre, både kvinnor och män, och att samarbete mellan äldreforskare i
1446 Sverige och andra länder uppmuntras.

1447 **2.4.1.5 Ökad kunskap om äldres alkoholskador**

1448 Alkoholkonsumtionen bland kvinnor 65 år och äldre ökar, enligt
1449 Socialstyrelsen. För de allra flesta utgör alkohol inte något problem och det är
1450 viktigt att värna den enskildes möjlighet att själv bestämma över sin kropp
1451 och att kunna välja att dricka eller inte dricka alkohol. Men kombinationen av
1452 alkohol och läkemedel kan få fysiska och psykiska konsekvenser och för
1453 många sjunker alkoholtoleransen med stigande ålder. Med alkoholen ökar
1454 också fysiska och psykiska skador med till exempel alkoholdemens som följd,
1455 men även med dödsfall.

1456 Centerkvinnorna vill att rutinerna förbättras för hur alkoholkonsumtion och
1457 alkoholproblematik bland äldre kvinnor hanteras inom vården samt att
1458 åldersanpassade gränsvärden införs för minskad alkoholkonsumtion.
1459 Forskningen om alkoholmissbrukets konsekvenser sker framförallt på män.
1460 Centerkvinnorna vill att forskning också ska göras kring konsekvenserna av
1461 alkoholkonsumtion för äldre kvinnors hälsa. Kunskapen från detta måste sedan
1462 komma vård- och omsorgspersonal till del så att även detta missbruk
1463 uppmärksammas och så att de som behöver kan få rätt hjälp och stöd, samt att
1464 möjligheterna till mer effektiva behandlingsmetoder ses över.
1465 Alkoholkonsumtion skulle lämpligen kunna tas i beaktande inom ramen för
1466 det tidigare nämnda äldrehälsovårdsprogrammet.

1467 **2.4.2 Psykisk hälsa på äldre dagar**

1468 Vi lever längre och är friskare än någonsin. Förebyggande träning och friskvård
1469 är av största vikt. Social gemenskap, fysisk aktivitet, bra matvanor och att göra
1470 sådant en mår bra av hjälper mot och förebygger psykisk ohälsa. Fysisk aktivitet
1471 på recept har visat sig vara direkt avgörande för många att börja träna.
1472 Centerkvinnorna vill att fysisk aktivitet på recept ska utökas. Fysisk aktivitet
1473 skulle lämpligen kunna tas i beaktande inom ramen för det tidigare nämnda
1474 äldrehälsovårdsprogrammet.

1475 Var tredje kvinna och var femte man över 77 år har besvär med ångest²⁵, och
1476 depression beskrivs numera som ett folkhälsoproblem. Psykisk ohälsa är
1477 vanligare bland ogifta eller ensamboende. Kvinnor lever längre än män och i
1478 slutet av livet därför ofta ensamma och med dålig ekonomi. Ensamhet, otrygg
1479 ekonomi, fysisk ohälsa och själva åldrandet är vanliga orsaker till psykisk ohälsa
1480 bland äldre.

1481 Arbete med mobila team finns idag på många ställen och vi vill att det utökas. Vi
1482 vill att regelbundna hembesök av mobila team erbjuds till samtliga över 65 års
1483 ålder för att fånga upp äldre ensamma människor som inte har varit i kontakt
1484 med vård och omsorg alls.

1485 Centerkvinnorna vill att mer forskning på och ökad kunskap om äldre kvinnors
1486 psykiska hälsa uppmuntras, för att förebygga depression. Det är viktigt att
1487 vården tar del av de senaste forskningsrönen och framförallt får ut dem i
1488 verksamheterna. Vi behöver bättre metoder att få ut kunskap om till exempel
1489 äldres sjukdomar och annat i vården. Vi vill även att äldrepsykiatri utvecklas,
1490 att folkhälsouppläsning om depression hos äldre genomförs samt att en ny
1491 öppenvårdsreform för äldre att få hjälp vid lättare psykisk ohälsa genomförs.

1492 **2.4.3 Bättre villkor inom anhängomsorgen**

1493 Kvinnor väljer oftare än män att gå ner i arbetstid för att ge omsorg till sina
1494 föräldrar eller sin partner. Cirka 75 procent av all vård och omsorg ges av
1495 anhängiga. Ekonomin, arbetslivet och det psykiska välbefinnandet påverkas då ett
1496 stort ansvar för anhängomsorgen läggs på döttrar, systrar, mödrar och makor.
1497 Om kvinnor och män delar mer lika på denna omsorg, påverkas jämställdheten
1498 positivt.

1499 Centerkvinnorna vill se nationella riktlinjer för anhängomsorg i syfte att få till
1500 stånd en jämnare fördelning av anhängansvaret. Fler företag, kommuner och
1501 regioner måste bli anhängvänliga arbetsgivare, det vill säga följa
1502 socialtjänstlagen och erbjuda närståendepenning enligt socialförsäkringsbalken.
1503 Centerkvinnorna välkomnar den utredning som ser över möjligheterna till
1504 utvidgade RUT-tjänster för äldre.

1505 Centerkvinnorna vill att möjligheterna ses över till ekonomisk ersättning till
1506 anhängiga som ger vård och omsorg, utan någon övre åldersgräns. Idag skiljer det
1507 sig åt mellan kommuner om anhängvårdare kan få ersättning eller ej beroende
1508 på ålder. En åldersgräns gör att många anhängiga utesluts från möjligheten till
1509 bidrag då medelåldern ofta är hög bland anhängig maka/make som vårdar en
1510 make, maka eller partner i hemmet. Samtidigt är det viktigt att en borttagen
1511 övre åldersgräns inte resulterar i att kommuner frånsäger sig sitt ansvar. Vi
1512 anser att pensionsgrundande ersättning till anhängiga i form av anhänganställning
1513 eller hemvårdsbidrag är berättigad och att åldersgräns inte bör finnas.

1514 Vi ser behov av annat stöd till anhängiga som ger vård och omsorg, såsom
1515 tekniska lösningar och att utbildning, avlösning och psykosocialt stöd erbjuds i
1516 större utsträckning. Vi vill att kommuner och regioner åläggs att ge utförlig och
1517 tillgänglig information om rätten till anhängstöd. Demensombud och

²⁵ Folkhälsomyndigheten och Aging Research Center (2019)

1518 anhörigombud finns idag i vissa kommuner. Vi vill att de goda exemplen
1519 uppmuntras och sprids till fler kommuner och regioner.

1520 Många äldre och svårt sjuka kan få en tryggare vård i sina hem. Därför vill
1521 Centerkvinnorna se fler mobila team som kan besöka och vårda patienter
1522 hemma. På så sätt behöver inte sköra äldre besöka vårdcentral eller
1523 akutmottagning och ensamma äldre människor som inte har varit i kontakt med
1524 vård och omsorg tidigare fångas upp.

1525 **2.4.4 Jämställd digital utveckling inom vård- och omsorg**

1526 Den digitala utvecklingen ger nya möjligheter till en mer tillgänglig, effektiv och
1527 säker vård och omsorg för patienten både i hemmet och på sjukhuset. Det gäller
1528 allt från information, kommunikation och insamling av patientdata till
1529 behandlingar av olika slag och förebyggande egenvård. Tekniken kommer att
1530 kunna minska trycket på akutsjukvården, frigöra vårdplatser och ge bättre
1531 möjligheter att erbjuda en likvärdig vård och omsorg i hela landet. Trots att
1532 Sverige är ett av världens mest uppkopplade länder kan mycket mer göras.
1533 Centerkvinnorna vill se en översyn av relevant lagstiftning för att ge bättre
1534 förutsättningar för införandet av e-hälsa och välfärdsteknologi. Vi vill även se en
1535 nationell överenskommelse kring e-hälsa som bygger på att alla kommuner,
1536 regioner och privata aktörer enas om att ansluta sig till en gemensam plattform
1537 och standarder. Våren 2019 fick Centerpartiet övriga riksdagspartier att ställa sig
1538 bakom båda dessa förslag. Centerkvinnorna kommer att driva på för att besluten
1539 genomförs.

1540 Idag drivs utvecklingen kring artificiell intelligens av en betydande majoritet
1541 män²⁶, trots att det många gånger är kvinnor inom offentlig sektor som är
1542 mottagare både som yrkesutövare och användare. Vi vet att jämställd
1543 representation har betydelse för beslut och utfall. Därför vill vi att kommuner och
1544 regioner säkerställer en jämställd digital utveckling.

1545 **2.4.5 Rätt till sexualitet på äldre dagar**

1546 Närhet och ömhet är viktigt oavsett i vilken del av livet en befinner sig i. Studier
1547 visar att allt fler är sexuellt aktiva långt upp i åren. Rätten till sin egen kropp och
1548 till sin egen sexualitet är lika stor även på äldre dagar. Tyvärr saknar många
1549 yrkesutövare inom vård och omsorg tillräcklig kunskap och förståelse för att
1550 sexualitet och lust är starkt kopplade till hälsa och välbefinnande. Vi vill se ökad
1551 kunskap inom vård och omsorg om äldres sexualitet och rätt till ett privatliv, inte
1552 minst på äldreboenden och inom äldreomsorgen.

1553 **2.4.6 Motverka våld och sexuella övergrepp på äldre**

1554 Det bedöms finnas en relativt stor underrapportering av våld mot äldre kvinnor.
1555 En multinationell europeisk studie visade att äldre kvinnor i lägst utsträckning
1556 berättat för någon om våld i de fall förövaren var en partner. En del forskare
1557 menar att bristen på forskning om våld mot äldre kvinnor av en partner är en
1558 konsekvens av att frågan faller mellan två forsknings- och kunskapsområden.

²⁶ Global Gender Gap Report (2019)

1559 Bland annat Nationellt Centrum för Kvinnofrid, NCK, konstaterar att det behövs
1560 mer forskning på våld och sexuella övergrepp mot äldre kvinnor. Äldre kvinnor
1561 har sällan varit i fokus för forskningen om våld mot kvinnor av en partner och
1562 våld av en partner har sällan varit i fokus för forskningen om våld mot äldre.
1563 Centerkvinnorna vill att mer forskning sker i syfte att hitta stöd till äldre kvinnor
1564 som utsätts för våld. Kunskapen om äldre kvinnors våldssituation måste
1565 dessutom komma personal inom socialtjänst, vård och omsorg till del.
1566 Regelbundna hembesök av mobila team är även här ett sätt att upptäcka
1567 sexuella övergrepp och annat våld som äldre utsätts för. Vi vill även se att
1568 orosanmälan kan göras då misstanke finns om att äldre utsätts för våld eller
1569 övergrepp i en relation.

1570 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

- 1571 - Att mammografi för att upptäcka bröstcancer ska erbjudas regelmässigt
1572 och avgiftsfritt för kvinnor även över 74 år.
- 1573 - Att kvinnor som tidigare uppvisat cellförändringar med risk för
1574 livmoderhalscancer kallas för kontroll även efter 60 års ålder.
- 1575 - Att ett äldrehälsovårdsprogram med förebyggande hälsoarbete för äldre
1576 införs.
- 1577 - Att satsningar för att få fler geriatriker i Sverige genomförs och att
1578 kunskapen om kvinnors åldrande ökar.
- 1579 - Att fler kommuner ska erbjuda förenklade biståndsbedömningar så att
1580 valfriheten kan öka vad gäller innehållet i välfärdstjänsterna för äldre.
- 1581 - Att forskning och kunskap ökar om äldre kvinnors psykiska ohälsa, för att
1582 förebygga depression.
- 1583 - Att forskning på äldre kvinnors alkoholkonsumtion prioriteras och att
1584 vården vid alkoholproblematik förbättras.
- 1585 - Att äldrepsykiatri utvecklas.
- 1586 - Att nationella riktlinjer för anhörigomsorgen tas fram.
- 1587 - Att bättre stöd ges ekonomiskt, socialt och tekniskt liksom bättre
1588 information, till anhöriga som vårdar och ger omsorg.
- 1589 - Att arbetet med mobila team ökar, som kan besöka och vårda patienter
1590 hemma.
- 1591 - Att satsningar på välfärdsteknik inom vården prioriteras.
- 1592 - Att kunskapen ökar om äldres sexualitet och rätt till ett privatliv inom vård
1593 och omsorg, inte minst på äldreboenden och inom äldreomsorgen.
- 1594 - Att personal inom socialtjänst, vård och omsorg måste få kunskap om
1595 äldre kvinnors våldsutsatthet.
- 1596 - Att mer forskning sker i syfte att hitta stöd till äldre kvinnor som utsätts
1597 för våld och sexuella övergrepp.

1598

1599

KAPITEL 3: Strukturell frihet

1600

Strukturer är de normer och värderingar som bygger upp hela vårt samhälle.

1601

Från informella "regler" till lagar i lagboken. Dessa strukturer påverkar individers livsutrymme, vad de får göra och vad de kan göra. Strukturerna påverkar vår frihet.

1602

1603

1604

Vissa av de strukturer som formar vårt samhälle har historiskt sett varit anpassade efter mäns behov och önskemål, det så kallade patriarkatet. Den långa historien av patriarkat har påverkat och påverkar samhällssystemet så pass starkt att vi kan tala om patriarkala strukturer som lever kvar än idag. Patriarkala strukturer har starkt inflytande i allas våra liv, men det är inte den enda strukturen som ensamt påverkar en persons position i samhället eller i familjen. Patriarkatet kan ta sig uttryck på olika sätt, vissa mer synliga än andra.

1605

1606

1607

1608

1609

1610

1611

1612

Strukturer påverkar individers livsutrymme. Förutom kön påverkar exempelvis sexuell läggning, etnicitet och utbildningsnivå en människas förutsättningar i samhället. Alla dessa faktorer och strukturer bidrar i slutändan till att individer blir ofria och fångas i trånga fack. Vi vill aktivt arbeta för att alla ska ha lika möjligheter, skyldigheter och rättigheter.

1613

1614

1615

1616

1617

3.1 Jämställd rätt till frihet från våld

1618

Patriarkatet kan vara en bidragande orsak till att vissa anser det rätt att misshandla sin partner och bestämma över en annan människa. Trots att vi lever i ett av världens mest jämställda länder så innehar män fortfarande fler höga maktpositioner i samhället. Detta får till följd att kvinnors strukturella frihet och livsutrymme ofta tenderar att vara mindre än många mäns. Detta vill Centerkvinnorna förändra. Vi vill att alla, oavsett könsidentitet, ska ha lika rätt och möjlighet till frihet.

1619

1620

1621

1622

1623

1624

1625

3.1.1 Bekämpa den pågående sexualiseringen

1626

Trots att Sverige är ett av världens mest jämställda länder pågår en sexualisering som vidmakthåller destruktiva könsnormer om hur män och kvinnor är, bör vara och se ut. Sverige har fått kritik av FN:s kvinnokommitté för att inte sexualiseringen av kvinnor i media, reklam och i det offentliga rummet, bekämpas tillräckligt. Det räcker att gå in på flera av de största influernas Instagramkonton för att förstå att sexualiseringen av vårt samhälle pågår. Därför behövs skarpare verktyg för att reglera och fälla dem som upprätthåller könsmaktsordningen i media och reklam. Centerkvinnorna vill skärpa regleringen och straffvärdet för media och reklam med sexistiskt innehåll.

1627

1628

1629

1630

1631

1632

1633

1634

1635

3.1.2 Våld i nära relationer – ett samhällsproblem

1636

Varje år mördas uppskattningsvis 16 kvinnor av någon de har eller har haft en nära relation med. Majoriteten av detta våld sker i hemmet. Socialstyrelsen beräknade i en rapport från 2006 att mäns våld mot kvinnor i nära relationer kostar samhället över tre miljarder kronor varje år. Siffran mer än fördubblas när mäns övriga våld mot kvinnor inkluderas, som olaga hot och våldtäkt av okänd gärningsman. Indirekta kostnader uppstår också som en följd av våldet, till exempel sjukfrånvaro och minskad arbetsförmåga.

1637

1638

1639

1640

1641

1642

1643 Att utsättas för våld i en nära relation innebär stora och ibland livslånga trauman
1644 för den våldsutsatta, vilket också borde avspeglas i straffsatser för brott som
1645 kvinnofridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Idag är detta inte alltid
1646 fallet. Därför vill Centerkvinnorna se att straffvärdet för dessa brott skärps och
1647 att elektronisk fotboja används i högre utsträckning vid kontaktförbud. (Läs mer i
1648 2.4.6 Motverka våld och sexuella övergrepp på äldre”)

1649 Det som leder till våld i nära relationer börjar ofta med kontrollerande beteenden
1650 och psykisk misshandel. Förövaren bryter ner självkänslan och gör att den som
1651 utsätts inte kan leva ett självständigt liv. Det kan handla om att isolera ens
1652 partner från vänner, kontrollera vad hen gör på fritiden och till och med förhindra
1653 läkarbesök. Centerkvinnorna att kontrollerande beteende kriminaliseras som i
1654 Storbritannien. Genom att kriminalisera kontrollerande beteende i nära relationer
1655 stärker vi kvinnors rätt och deras möjlighet att komma ur en destruktiv relation
1656 innan det är för sent.

1657 För att upptäcka fler tjejer och kvinnor som far illa behöver vi vara fler som
1658 reagerar och vågar se våldet. Det handlar dels om att skydda kvinnan, dels om
1659 att hindra mannen från att begå våldsbrott. Personal inom till exempel skola,
1660 hälso- och sjukvård och tandvård är skyldiga enligt lag att anmäla om de
1661 misstänker att ett barn far illa. Centerkvinnorna vill att anmälningskyldigheten
1662 för orosanmälan även ska omfatta oro för kvinnor som far illa i en nära relation,
1663 oavsett om barn finns med i bilden eller ej. Vi vill även att Polismyndigheten
1664 arbetar mer metodisk med anmälan om brott i nära relationer.
1665

1666 **3.1.3 Gör ”kön” som grund för hatbrott**

1667 Könsmaktsordningen är fortfarande påtaglig i Sverige. Studier har visat att vid
1668 en majoritet av misshandelsfall i hemmet med män som förövare och kvinnor
1669 som offer är syftet med misshandeln att uppnå eller vidmakthålla dominans över
1670 kvinnan, tysta henne, skrämna henne och ha kontroll över relationen. När män
1671 misshandlar, våldtar, mördar eller på något annat sätt begår ett brott mot en
1672 kvinna för att hon just är kvinna så är det viktigt att motivet till brottet belyses.
1673 Är syftet med brottet att vidmakthålla dominans över kvinnan, så är det ett brott
1674 mot kvinnan som hon utsätts för enbart på grund av sitt kön. Genom att
1675 klassificera detta som hatbrott kommer domstolarna kunna döma ut hårdare
1676 straff. Centerkvinnorna vill därför att i de fall där mannens syn på kvinnan ligger
1677 till grund för agerandet ska brottet klassificeras som ett hatbrott.

1678 **3.1.4 Stärk kvinnojourerna**

1679 Kvinnojourerna gör idag en stor del av det arbete som ligger på kommunerna.
1680 Trots det vet vi att många kvinnojourer kämpar med finansieringen. Det här är
1681 ett ansvar som åligger kommunerna enligt socialtjänstlagen. Kommunerna ska
1682 när som helst under dygnet kunna säkerställa att en kvinna som behöver skydd
1683 får det. När det gäller exempelvis vård av missbrukare, ett ansvar som också
1684 ligger på kommunerna och som ibland utförs av andra utövare, så behöver dessa
1685 aktörer inte kämpa för sin överlevnad och leva på kortsiktiga bidrag. Det är
1686 orimligt att kvinnojourer som utför ett synnerligen viktigt arbete, och vars arbete
1687 egentligen borde ligga på kommunen, ska behöva slåss för ekonomisk
1688 överlevnad. Vi menar att det är det offentligas skyldighet att trygga

1689 finansieringen av kvinnojourer, men att arbetet fortfarande ska bedrivas av
1690 jourerna då de besitter en unik erfarenhet och stor kompetens. Centerkvinnorna
1691 vill se att kommuner i högre utsträckning sluter långsiktiga samverkansavtal och
1692 stödjer organisationer som arbetar våldsförebyggande och med stöd till
1693 våldsutsatta. Enligt socialtjänstlagen kan akuta insatser ges omgående, utan
1694 utredning, om behov finns. Socialtjänstlagen efterföljs inte alltid på den här
1695 punkten. Vi vill att kommuner ska säkerställa skyddat boende inom ett dygn från
1696 det att anmälan inkommer eller från det att våldet upptäcks. Det handlar om liv
1697 och död. Vi vill också att personer som lever under hot eller förföljelse, eller som
1698 i övrigt har behov av skydd, enklare ska kunna få ett starkare skydd för sina
1699 personuppgifter i folkbokföringsregistret.

1700 Kvinnojourernas skyddade boenden uppges vara under stor press och nästan alla
1701 kvinnojourer uppges ha tvingats neka kvinnor som sökt boende, på grund av
1702 platsbrist. Att ha möjlighet att få en egen bostad och på det sättet kunna gå
1703 vidare med livet är centralt för att kvinnor ska få tillgång till sin frihet. Därför vill
1704 Centerkvinnorna att det införs en bostadsgaranti för våldsutsatta kvinnor och
1705 deras barn. En annan aspekt att ha med är husdjur. Förövare ger sig ofta på
1706 även husdjur som en del i maktutövandet, vilket påverkar kvinnas val att lämna
1707 en våldsam man. Därför kan det vara avgörande att det finns platser på
1708 skyddade boenden för kvinnor med husdjur.
1709

1710 **3.1.5 Kvinnofridsteam i alla kommuner**

1711 Kommunerna är ansvariga för att säkerställa att våldsutsatta kvinnor och barn
1712 får rätt till stöd och hjälp. Därför är det centralt att alla kommuner har
1713 handlingsplaner för ingripande vid våld i nära relationer samt att det tydliggörs
1714 vilket stöd som de våldsutsatta är berättigade till. Dessa handlingsplaner bör
1715 också ha ett tydligt fokus på systematiska våldsförebyggande insatser som
1716 kommunen ska arbeta med för att minska våldet. Det våldsförebyggande arbetet
1717 måste stärkas i både skolan och på mödravårdscentralen genom ökad
1718 information om våld i nära relationer. Vi vill att varje kommuns socialtjänst ska
1719 ha en enhet med särskild kunskap om våld i nära relation. Idag har knappt
1720 hälften av landets alla kommuner så kallade kvinnofridsteam.

1721 **3.1.6 Inför Huskurage**

1722 Att grannar reagerar när något inte verkar stämma kan vara livsavgörande. Vi
1723 vill därför att alla kommuner inför Huskurage i sina kommunala bostäder, som
1724 ett sätt att uppmuntra till civilkurage och förebygga våld som sker i hemmet.
1725 Huskurage är en metod framtagen av föreningen med samma namn. Metoden
1726 syftar till att grannar ska våga uppmärksamma då de misstänker att de hör att
1727 våld sker i bostadshuset. I det våldsförebyggande arbetet är det också av
1728 yttersta vikt att det möjliggörs för personer som har våldspröblem, men inte är
1729 dömda, att få rätt till vård och behandling.

1730 **3.1.7 Lex-Lotta behövs**

1731 Polisen och kommunen har idag en stark samverkan när det gäller frågan om
1732 våld i nära relation. Det är särskilt viktigt att denna samverkan konkretiseras i
1733 samverkansavtal. För att fortsätta stärka detta arbete och säkerställa att stödet
1734 som ges blir mer enhetligt vill Centerkvinnorna även se att det införs

1735 kvinnofridshus i varje region. Där ska kvinnor kunna få samlad hjälp och stöd då
1736 både polis, socialtjänst och vård kan finnas under samma tak.

1737 Vid flera fall då kvinnor mördats har det i efterundersökningarna framkommit att
1738 kvinnorna i tidigare skeden gjort ett eller flera försök att anmäla förövaren. Det
1739 bör därför ses som ett stort misslyckande av samhället att det dödliga våldet inte
1740 har kunnat förebyggas. Centerkvinnorna vill därför inrätta en Lex-
1741 Lottalagstiftning, där det bör ingå en lagskärpning för myndigheters samverkan,
1742 samt att det tillsätts en haverikommission som granskar ärenden där kvinnor
1743 dödats av en närstående. Lex-Lottalag är ett initiativ som togs av ideella krafter
1744 efter det uppmärksammade mordet på Lotta Rudholm 2016. Lex-
1745 Lottalagstiftningen innehåller en rad åtgärder med syfte att stärka skyddet för
1746 kvinnor som upplever våld i nära relation. En Lex-Lottalagstiftning kan även
1747 innehålla skrivningar som gör att dessa typer av brott faller under allmänt åtal,
1748 vilket skulle innebära att en åklagare ska fortsätta en förundersökning trots att
1749 den brottsutsatta inte medverkar. Detta kan hjälpa många av de kvinnor som
1750 skräms till tystnad och drar tillbaka sina vittnesmål.

1751 **3.1.8 Oacceptabelt med sexuellt våld och trakasserier på jobbet**

1752 Under hösten 2017 synliggjorde det virala uppropet #metoo övergrepp och
1753 strukturer som Centerkvinnorna länge har påtalat. I stort sett alla branscher
1754 publicerade sina egna upprop och vittnesmålen flödade. Frågan om sexuella
1755 trakasserier på arbetsplatsen hamnade på både näringslivets och politikens
1756 dagordningar. Det har lett till en ökad kännedom bland allmänheten och
1757 arbetsgivare. Centerkvinnorna är optimistiska, men vi anser att det återstår
1758 mycket arbete för att förändra strukturer och attityder som möjliggör sexuella
1759 trakasserier.

1760 Vi anser att tryggheten behöver stärkas för dem som utsätts för sexuella
1761 trakasserier eller övergrepp på arbetsplatsen. Alla har rätt att känna sig trygga
1762 på jobbet. Ingen ska behöva utstå trakasserier eller sexuellt ofredande vare sig
1763 av sina chefer eller kollegor. Samtidigt vet vi att sexuella trakasserier och andra
1764 oönskade beteenden är vanligt i arbetslivet. Ingen bransch är skonad. Vi vill att
1765 arbetsgivare ska ha tydliga riktlinjer för hantering av sexuella trakasserier på
1766 arbetsplatsen. Vi anser att en grundlig och skyndsam utredning inte får ta längre
1767 tid än sex månader samt att det måste bli enklare att avskeda en person som
1768 trakasserat. Efter en skriftlig varning och en möjlighet att bättra sig ska
1769 arbetsgivaren inte behöva undersöka möjlighet till omplacering av en
1770 arbetstagare som trakasserar. Om trakasserierna fortgår måste snarare
1771 uppsägning eller avsked vara nästa steg.

1772 Inte ens efter #metoo prioriterade myndigheterna arbetet mot sexuella
1773 trakasserier i tillräckligt hög utsträckning. Centerkvinnorna vill att samtliga
1774 statliga myndigheter åläggs att inventera arbetsmiljön och stärka arbetet för att
1775 förebygga sexuella trakasserier. Också kommuner, regioner och
1776 arbetsmarknadens parter skulle kunna föregå med gott exempel och arbeta än
1777 mer förebyggande för att förhindra förekomsten av sexuella trakasserier i
1778 arbetslivet.

1779 **3.1.9 Alla som ska arbeta med våldsutsatta borde få utbildning**

1780 Idag ges ytterst få kurser i våld i nära relationer på grundnivå i yrkesutbildningar
1781 hos de professioner som ofta möter de våldsutsatta. Utbildningsinsatserna riktar
1782 sig ofta istället till redan färdigutbildad personal, som har valt att arbeta specifikt
1783 med frågan. Därför bör ett starkare utbildningsfokus i dessa frågor finnas redan
1784 på grundutbildningsnivå.

1785 De senaste åren har allt fler yrkesgrupper, såsom tandsköterskor med flera, fått
1786 upp ögonen för våld i nära relationer. Centerkvinnorna anser att allt fler
1787 yrkesgrupper i samhället borde utbildas i att upptäcka och förhindra våld mot
1788 kvinnor, då det är ett stort samhällsproblem. Nationellt Centrum för Kvinnofrids,
1789 NCK:s, webbutbildning borde därför bli tillgänglig för fler yrkesgrupper. Därför
1790 vill Centerkvinnorna öka NCK:s grundanslag kraftigt.

1791 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

- 1792 - Att statliga myndigheter, kommuner och regioner ska åläggas att stärka
1793 arbetet för att förebygga sexuella trakasserier.
- 1794 - Att det ska införas kvinnofridshus i alla regioner.
- 1795 - Att skärpa regleringen och straffvärdet för media och reklam med
1796 sexistiskt innehåll.
- 1797 - Att varje kommun ska ha en enhet med särskild kompetens om våld i
1798 nära relation.
- 1799 - Att kontrollerande beteende kriminaliseras.
- 1800 - Att anmälningsskyldigheten för orosanmälan även ska omfatta oro för
1801 kvinnor som far illa i en nära relation.
- 1802 - Att kommuner ska säkerställa skyddat boende inom ett dygn från att
1803 anmälan inkommer eller från det att våldet upptäcks.
- 1804 - Att det införs en bostadsgaranti för våldsutsatta kvinnor och deras barn.
- 1805 - Att personer som lever under hot eller förföljelse, eller som i övrigt har
1806 behov av skydd, enklare ska kunna få ett starkare skydd för sina
1807 personuppgifter i folkbokföringsregistret
- 1808 - Att principen om Huskurage ska införas i alla kommunala bostadsbolag
1809 och att privata bostadsbolag ska uppmantras att införa densamma
- 1810 - Att det ska införas en så kallad Lex-Lottalagstiftning
- 1811 - Att elektronisk fotboja ska användas i högre utsträckning vid
1812 kontaktförbud
- 1813 - Att kvinno- och tjejjourer ska få en långsiktig finansiering.
- 1814 - Att kommuner i större utsträckning sluter långsiktiga samverkansavtal
1815 med tjej- och kvinnojourer.
- 1816 - Att utredning om sexuella trakasserier ska avslutas inom sex månader.
- 1817 - Att arbetstagare som har begått sexuella trakasserier enklare ska kunna
1818 avskedas istället för omplaceras.
- 1819 - Att NCK:s grundanslag utökas kraftigt.

1820 **3.2 Jämställd rätt till frihet från hedersrelaterat våld och** 1821 **förtryck**

1822 Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck kräver strukturellt och långsiktigt
1823 arbete samt att hela samhället kraftsamlar på flera olika nivåer samtidigt. Som

1824 liberala feminister står vi upp för människors frihet och egna val, oavsett
1825 bakgrund och religiös tillhörighet. Arbetet för att motverka hedersrelaterat våld
1826 och förtryck är en av vår tids viktigaste jämställdhetsfrågor och har sin grund i
1827 de mänskliga fri- och rättigheterna. Därför är det angeläget att värna om
1828 demokrativillkoret och förhindra att skattemedel går till trossamfund, skolor och
1829 organisationer som hindrar bekämpandet av hedersrelaterat våld och förtryck.

1830

1831 Vad som stipulerar denna heder kan vara olika, men har ofta en stark koppling
1832 till patriarkala normer och strukturer såsom kontroll av sexualitet.

1833 **3.2.1 Bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck**

1834 Att både barn och vuxna lever under hedersrelaterat våld och förtryck vet vi, och
1835 vi vet att det måste förebyggas och bekämpas skyndsamt. Såväl pojkar och män
1836 som flickor och kvinnor kan vara förövare. En och samma person kan vara både
1837 offer för och utövare av våld och förtryck mot någon annan. Att någon
1838 kontrollerar ens sms, att inte ha rätt att gå på restaurang med vänner, eller att
1839 tvingas gifta sig mot sin vilja är bara några exempel på vad hedersrelaterat våld
1840 och förtryck kan vara.

1841 Det som skiljer hedersrelaterat våld och förtryck från exempelvis våld i nära
1842 relationer är framför allt att det hedersrelaterade våldet ofta har ett kollektiv
1843 som stöttar och uppmuntrar förövaren eller förövarna. Det kan vara hela släkter
1844 eller delar av slakten som på olika sätt utövar våld, kontroll och förtryck. Våldet
1845 drabbar flickor, pojkar och HBTQ personer. Forskning visar ett samband mellan
1846 religiositet och hedersrelaterat våld och förtryck. Däremot finns det inte något
1847 samband mellan våldsutövande och någon specifik religion. Hedersförtryck
1848 förekommer med andra ord inom många kulturer och religioner.

1849 **3.2.2 Höj kunskapsnivån kring hedersvåld**

1850 Det finns fortfarande ingen nationell statistik över hur omfattande det
1851 hedersrelaterade våldet är, vilket försvårar arbetet. Centerkvinnorna vill därför
1852 att nationell statistik tas fram över hur utbrett hedersvåldets är. Enligt det
1853 nationella kompetensteamet, som ligger under länsstyrelsen i Östergötland, finns
1854 det omfattande kunskapsbrister men också stora variationer i hur myndigheter
1855 och kommuner följer och tolkar befintlig lagstiftning på området. Kunskapsluckor
1856 och felaktiga beslut kan utsätta individen för direkt fara, vilket har påvisats i
1857 flera fall. Centerkvinnorna vill se ökad kunskap och effektiva verktyg för personal
1858 som möter unga tjejer och killar som riskerar att utsättas för våld och förtryck i
1859 hederns namn. Genom att upptäcka och prata om problematiken kan fler flickor
1860 och pojkar få möjlighet att leva ett liv i frihet. Vi vill även att en nationell
1861 omfattande kunskapshöjning genomförs hos alla kommuner och myndigheter
1862 kring hedersrelaterat våld och förtryck. Detta för att säkerställa kvalitativt stöd,
1863 oavsett var personen bor.

1864 Centerkvinnorna vill att riktlinjer tas fram för hur individer utsatta för
1865 hedersrelaterat våld och förtryck ska bemötas av socialtjänsten. Vi vill också se
1866 ökad kunskap hos polis, åklagare och domstolsväsende samt personal inom
1867 vården. Vi vill även att det tas fram nationella riktlinjer för kommuner och
1868 myndigheter till stöd för mottagande och hantering av ärenden som rör
1869 ensamkommande flickor.

1870 **3.2.3 Stärk arbetet mot tvångs- och barnäktenskap**

1871 Ingen flicka ska behöva leva som gift. Vi vet dock att ensamkommande flickor,
1872 nyanlända barn och kvinnor runt om i landet, tvingas leva i ett
1873 äktenskapsliknande förhållande eller i ett i övrigt otrött sammanhang. Utöver
1874 behovet av stärkt kompetens hos kommunerna så behövs det även ett starkare
1875 skydd för att hämta hem och skydda de barn som förs ut ur landet. Därför
1876 välkomnar Centerkvinnorna att utreseförbud nu kan ges vid misstanke om att
1877 barn ska föras utomlands i syfte att ingå barnäktenskap eller att könsstympas.
1878 Centerkvinnorna vill se ett införande av en så kallad "Forced Marriage Unit",
1879 FMU, en särskild enhet mot tvångsäktenskap, liksom den som finns i Storbritannien.
1880 FMU är en särskild enhet mot tvångsäktenskap, ett samarbete mellan brittiska
1881 inrikes- och utrikesdepartementet, som ansvarar för att ta hem barn som förs ut
1882 ur landet för att tvingas till exempelvis tvångsgifte eller könsstympning. Det ska
1883 vara möjligt att genomföra förhör på ambassader om barn tvingas utomlands för
1884 att ingå äktenskapsliknande förhållanden eller när flickor riskerar att utsättas för
1885 könsstympning. Centerkvinnorna välkomnar att svensk lagstiftningen har stärkts
1886 kring barnäktenskapsbrott och att även underlåtenhet blir straffbart.

1887 **3.2.4 Motverka könsstympning och oskuldskontroller**

1888 Enligt svensk lag är det olagligt med könsstympning av flickor och kvinnor. Vi vet
1889 dock att detta trots allt sker. Könsstympning har inte någon medicinsk grund och
1890 innebär att större eller mindre delar av de yttre kvinnliga könsorganen tas bort
1891 eller skadas. Ingreppen görs oftast utan bedövning. Ingreppet kan ha gjorts
1892 innan flickan kom till Sverige, hon kan ha tvingats från Sverige till ett annat land
1893 för att genomgå könsstympningen eller så kan ingreppet ha skett dolt i Sverige.
1894 Svenska myndigheter har ansvar både för att professionellt bemöta, ge vård och
1895 omsorg till de flickor och kvinnor som blivit könsstympade samt att förebygga
1896 könsstympning.

1897
1898 Könsstympning av flickor och kvinnor genomförs till stor del för att kontrollera
1899 deras kroppar och sexualitet. Detsamma gäller så kallade "oskuldskontroller",
1900 där en flicka eller kvinna blir undersökt i sitt underliv mot sin vilja. Det är ett
1901 grovt sexuellt övergrepp och ett brott mot mänskliga rättigheter. Dessa
1902 övergrepp har bland annat att göra med föreställningen att mäns och familjers
1903 heder beror på kvinnors och flickors sexuella beteende. Könsstympning är en
1904 fruktansvärd tradition som bärs vidare av föräldrarna. Ofta är barnet litet när
1905 ingreppet sker, men det sociala trycket på barnet att inte berätta är stort genom
1906 hela livet. Centerkvinnorna vill arbeta med informationsinsatser gentemot
1907 föräldrar i syfte att förebygga könsstympning. Vi vill även att livslång anonymitet
1908 i rättsprocessen tillämpas för offren för att stödja dem som idag inte vågar
1909 anmäla.

1910 Centerkvinnorna vill också se ett starkare informationsuppdrag både till elev- och
1911 ungdomshälsan och till skolan när det gäller att informera om könsstympning, så
1912 kallade "oskuldskontroller" och barnets rättigheter. Vi vill att elev- och
1913 ungdomshälsans uppdrag stärks så att de aktivt ställer frågor som kan bidra till
1914 att upptäcka eventuella övergrepp. Vi vill även att alla som behöver ska ha rätt
1915 att få klitoris rekonstruerad samt att alla regioner måste säkerställa att berörda
1916 patienter får remiss för sådan åtgärd.

1917 **3.2.5 Stärkt skydd för dem som lever under hedersförtryck**

1918 Centerkvinnorna vill se stärka kunskaps- och utbildningsinsatser kring
1919 hedersrelaterat våld och förtryck. För att förbättra stödet till utsatta för
1920 hedersrelaterat våld och förtryck vill Centerkvinnorna att idén om kvinnofrids-
1921 och barnahus, som idag samlar polis, rättsväsende, socialtjänst och vård, också
1922 ska användas för att personer som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck
1923 ska få det stöd och den hjälp som de har rätt till. Vidare vill vi att möjligheten till
1924 stärkt skydd för flickor, kvinnor, pojkar och män som lever under hedersförtryck
1925 utreds.

1926 Det finns rättsfall där journaler delats inom en familj eller släkt av obehörig
1927 sjukvårdspersonal i syfte att få tillgång till känslig information. Det är en
1928 allvarlig kränkning av integriteten och har försatt offret i fara. Centerkvinnorna
1929 vill att regionerna tydligare informerar om brottets allvar till sina anställda och
1930 säkerställer att obehörig sjukvårdspersonal inte får tillgång till journaler utan
1931 samtycke från patient.

1932 **3.2.6 Hedersrelaterat våld och förtryck som egen brottsrubricering**

1933 Att utsätta någon för hedersrelaterat våld och förtryck är brottsligt. Om heder är
1934 ett motiv till en brott kan det numera leda till straffskärpning. De senaste åren
1935 har insatser genomförts för att förebygga och bekämpa brottsligheten, men det
1936 krävs mycket mer för att visa brottets allvar. Centerkvinnorna vill att
1937 hedersrelaterat våld och förtryck också får en egen brottsrubricering.

1938 **3.2.7 Ökad tydlighet i förskola och skola**

1939 Skolan är en plats där barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och
1940 värden. Utbildningen ska också "förmedla och förankra respekt för de mänskliga
1941 rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska
1942 samhället vilar på"²⁷. Centerkvinnorna vill att Skolinspektionen ska ha större
1943 befogenheter att stänga skolor som bryter mot detta.

1944 För att upptäcka och skydda barn från hedersrelaterat våld och förtryck behöver
1945 skolpersonal få ökad kunskap. Centerkvinnorna vill att alla skolor ska ha en
1946 handlingsplan för hur skolan arbetar förebyggande, upptäckande och stödjande
1947 vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck. Likaså måste skolan veta hur
1948 den ska agera vid misstanke inför ett skollov om bortgifte eller så kallade
1949 uppfostringsresor. Alla barn i Sverige har rätt till utbildning och skolhuvudmän
1950 bär ansvar för att säkerställa att barn går i skolan från och med det år de fyller
1951 6 år. Här har skolhuvudmannen ett skolpliktsansvar. Även fristående skolor ska
1952 anmäla till skolhuvudman vid olovlig frånvaro. Centerkvinnorna vill att
1953 kommuner säkerställer sitt skolpliktsansvar samt att kommunen ska rapportera
1954 när det finns misstanke om att barn förs bort.

1955 Hedersrelaterat våld och förtryck yttrar sig i många olika typer av kontroll och
1956 våldsutövningar. I vissa fall är slöjan ett uttryck för förtryck och ett medel för att
1957 kunna kontrollera flickor och kvinnor, och i de fallen kommer vi alltid motarbeta
1958 tvång. Slöja är dock även ett plagg som många frivilligt väljer att bära utifrån

²⁷ Skollag (2010:800) 1 kap. §4

1959 religiös övertygelse. En religiös övertygelse kan både barn och vuxna ha.
 1960 Samtidigt som religionsfriheten är central är det lika viktigt att värna om
 1961 individers rätt att avsäga sig en religion, värna allas rätt till yttrandefrihet och
 1962 rätt att leva i trygghet. När det gäller slöja på barn i skolan stödjer
 1963 Centerkvinnorna Skolverkets rekommendationer som säger att pedagoger ska ha
 1964 rätt att förbjuda elever att bära heltäckande slöja i situationer när så bedöms
 1965 nödvändigt. Det är viktigt att lagstiftningen värnar flickors rätt att vara barn och
 1966 står upp för dessa flickor när slöjan är ett uttryck för förtryck. Skolverkets
 1967 rekommendationer lutar sig enbart mot praktiska hinder i undervisningen och är
 1968 inte tillräckligt tydligt vad gäller individens fria val. Därför vill vi se en större
 1969 tydlighet i skollagen så att lärare och rektorer, med lagen i ryggen, ska ha en
 1970 större möjlighet att förbjuda slöja i skolan vid förtryck och tvång i hederns namn.
 1971 Vi vill att en statlig utredning tillsätts med syfte att förtydliga skollagen och i
 1972 förlängningen även Skolverkets rekommendationer till förskola och grundskola.

1973 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

- 1974 - Att både barns och vuxnas rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och
- 1975 religionsfrihet respekteras.
- 1976 - Att informationsuppdraget till elev- och ungdomshälsan samt skolan
- 1977 stärks när det gäller att informera om könsstympling, oskuldskontroller
- 1978 och barnets rättigheter.
- 1979 - Att livslång anonymitet införs för offer för könsstympling.
- 1980 - Att alla som behöver ska ha rätt att få klitoris rekonstruerad och att alla
- 1981 regioner ska säkerställa att patienter får remiss för en sådan åtgärd.
- 1982 - Att informationsinsatser gentemot föräldrar i syfte att förebygga
- 1983 könsstympling genomförs.
- 1984 - Att oskuldskontroller likställs med sexualbrott.
- 1985 - Att en kartläggning görs och att nationell statistik tas fram gällande
- 1986 hur utbrett hedersvåldet är.
- 1987 - Att all förskole- och skolpersonal ska få kunskap om hedersrelaterat våld
- 1988 och förtryck.
- 1989 - Att alla skolor ska ha en handlingsplan för hur skolan arbetar
- 1990 förebyggande, upptäckande och stödjande vid misstanke om
- 1991 hedersrelaterat våld och förtryck.
- 1992 - Att det ska genomföras en nationell omfattande kunskapshöjning hos alla
- 1993 kommuner och myndigheter kring hedersrelaterat våld och förtryck.
- 1994 - Att hedersrelaterat våld och förtryck får en egen brottsrubricering.
- 1995 - Att kunskaperna om hedersrelaterat våld och förtryck hos rättsväsendet
- 1996 samt skolans personal ska öka.
- 1997 - Att inom ramen för skolpliktsansvaret ge skolhuvudmän i uppdrag att
- 1998 årligen rapportera antalet barn som har eller som det finns stark
- 1999 misstanke om att de har förts bort.
- 2000 - Att en statlig utredning tillsätts med syfte att förtydliga skollagen och i
- 2001 förlängningen även Skolverkets rekommendationer avseende slöja i
- 2002 förskola och grundskola.
- 2003 - Att skattemedel inte ska gå till trossamfund och organisationer som
- 2004 undergräver demokratiska principer, jämställdhet och mänskliga
- 2005 rättigheter.

- 2006 - Att en särskild enhet mot tvångsäktenskap införs, likt den som finns i
2007 Storbritannien (benämns där Forced Marriage Unit).
2008 - Att det ska tas fram nationella riktlinjer till alla landets kommuner i
2009 hanteringen av ärenden som rör ensamkommande flickor.
2010 - Att utredning tillsätts för att se över lämplig straffpåföljd för föräldrar
2011 som inskränker barnets rätt till utbildning inom ramen för skolplikt.
2012 - Att det ska genomföras en nationell omfattande kunskapshöjning hos
2013 alla myndigheter, regioner och kommuner kring hedersrelaterat våld
2014 och förtryck.
2015

3.3 Jämställd maktfördelning

2016 Att kvinnor och män ska ha lika möjlighet till makt och inflytande borde vara en
2017 självklarhet i ett av världens mest jämställda länder. Trots det har vi en bit kvar
2018 innan målet är nått. En jämställd maktfördelning kräver också ett jämställt
2019 ägande och ekonomiskt inflytande för både kvinnor och män.
2020

3.3.1 Fler jämställda kommunala bolagsstyrelser

2021 Kvinnor är fortsatt underrepresenterade bland de förtroendevalda i kommunerna.
2022 På region- och riksdagsnivå ser det bättre ut. I offentligt styrda bolag ser vi
2023 också att ytterst få ledamöter är kvinnor. Detta visar tydligt att vi inte kan vara
2024 nöjda och att vi måste fortsätta vårt arbete för ökad jämställd maktfördelning.
2025

2026 Centerkvinnorna vill att andelen kvinnor och män ska vara lika i statliga,
2027 regionägda och kommunala bolagsstyrelser. Vi vill också se satsningar på
2028 styrelseutbildningar för kvinnor till bolagsstyrelser.

3.3.2 Fler kvinnor med politiska förtroendeuppdrag

2029 En jämställd maktfördelning är central ur flera olika aspekter. Dels är det viktigt i
2030 en demokrati att de folkvalda representerar folket. Dels sänder det viktiga
2031 signaler om jämställdhet till framtida generationer. Genom att fler barn växer
2032 upp i ett samhälle där alla individer har lika möjligheter till makt och inflytande
2033 kan vi förändra historiska normer och strukturer. Det är därför viktigt att
2034 valberedningar tar hänsyn till jämställdhet i sitt arbete.
2035

2036 Politiken är en av de mest jämställda sektorerna, men ser man till den reella
2037 jämställdheten så råder det stora könsskillnader. Kvinnor möter bland annat
2038 högre krav, utsätts för sexualiserade kommentarer, trakasserier, hot och våld
2039 och hoppar av sina politiska uppdrag i större utsträckning än män.²⁸ Detta är
2040 allvarligt för vår demokrati. Centerkvinnorna vill att samtliga partier ska arbeta
2041 aktivt för att möjliggöra fler kvinnor på förtroendeuppdrag, oavsett politisk nivå.
2042 Vi vill att alla ska ha goda förutsättningar att ta politiska uppdrag. Därför vill vi
2043 också att uppdragen ska ge ekonomisk ersättning och vara möjliga att
2044 kombinera med både arbets- och familjeliv.
2045

Centerkvinnorna ska arbeta för:

- 2046
2047 - Att andelen kvinnor och män ska vara lika i statliga, regionägda och
2048 kommunala bolagsstyrelser.

²⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2019) "Kvinnor har det tuffare än män i politiken"

2049 - Att satsningar på styrelseutbildningar för kvinnor till bolagsstyrelser genomförs.

2050 - Att fler kvinnor får förtroendeuppdrag, oavsett politisk nivå.

2051 - Att politiska uppdrag ska ge ekonomisk ersättning och vara möjliga att

2052 kombinera med både arbets- och familjeliv.

2053 **3.4 Jämställd utbildning**

2054 Skolan utgör i hög grad grunden för individers kunskapsinhämtande, men det är

2055 också här som många formas till demokratiska samhällsmedborgare. Att skolan

2056 är jämställd och präglas av genus- och normkritisk pedagogik är därför extra

2057 viktigt. Centerkvinnorna vill att all undervisning och relevant material i skolan

2058 ska präglas av ett genus- och normkritiskt perspektiv, samt att all personal ska

2059 utgå från ett genus- och normkritiskt perspektiv.

2060 **3.4.1 Entreprenörskap i skolan gynnar jämställdhet**

2061 Skolan lägger grunden för många ungas framtida val av yrke. Därför är det

2062 viktigt att skolan är en tydlig motvikt mot en könssegregerad arbetsmarknad och

2063 visar att kön är irrelevant när det gäller val av yrke. Det är viktigt att ge elever

2064 kunskap och möjlighet att kunna driva företag. Därför vill Centerkvinnorna se att

2065 kurser i vardagsekonomi, företagande och entreprenörskap blir tillgängligt för

2066 fler elever genom att det blir en del i samtliga gymnasieprogram och i

2067 grundskolan. Vi ser gärna att det redan i förskolan arbetas med entreprenörskap

2068 och förståelse för företagande, samt att möjligheten att starta UF-företag ska bli

2069 en del i samtliga gymnasieprogram.

2070 **3.4.2 Utbildning ska löna sig – också för kvinnor**

2071 Utbildning ska löna sig, för alla, oavsett könsidentitet. En analys från

2072 expertnätverket Lönelotsarna²⁹, som stödjer organisationer i deras arbete för en

2073 lönebildning på sakliga grunder, visar dock att utbildning lönar sig mer för män.

2074 Kvinnor har i regel lägre lön än män inom varje utbildningsnivå i både den

2075 privata och offentliga sektorn. Det är oacceptabelt att utbildning inte lönar sig i

2076 lika hög utsträckning för kvinnor som för män. Enligt lag ska lönekartläggningar

2077 ske årligen i syfte att uppmärksamma, åtgärda och förhindra att kön avgör

2078 lönen. Den lagen efterlevs emellertid dåligt. Diskrimineringsombudsmannens,

2079 DO:s, roll i detta måste bli mer aktiv, då ansvaret för att lagen efterlevs ligger

2080 där.

2081 Centerkvinnorna vill därför se att DO ökar sin tillsyn, rådgivning och utbildning

2082 inom området. Vi vet att av de få män som utbildar sig inom kvinnodominerade

2083 branscher så är det inte många som väljer att stanna kvar. En stor anledning

2084 tros vara att lön och löneutveckling generellt är lägre inom kvinnodominerade

2085 branscher. Alla förlorar på en könssegregerad arbetsmarknad.

2086 **3.4.3 En mer jämställd akademi**

2087 Att utbildning ska löna sig kan dels handla om möjlighet till lika lön, dels att det

2088 ska vara möjligt att fortsätta sin karriär inom utbildningsväsendet. Trots att fler

2089 kvinnor än män studerar på universitetets kandidat- och magisterprogram så är

2090 forskare och professorer på universiteten fortfarande övervägande män. Därför

²⁹ Lönelotsarna (2020) "Strukturella löneskillnader"

2091 vill Centerkvinnorna att fler kvinnor ska rekryteras till forskartjänster samt att
2092 nätverk skapas för kvinnliga forskare och forskarstudenter, inte minst inom
2093 mansdominerade områden. Vi vill också understryka vikten av att
2094 forskningsmedel fördelas utifrån tydliga regelverk och uppföljningssystem fria
2095 från diskriminering. Vi vill även att forskning med jämställdhetsperspektiv, där så
2096 är möjligt, premieras vid fördelning av anslag.

2097 Sveriges akademiska karriärsystem får ofta kritik för att vara otryggt och
2098 oförutsägbart. I en rapport från Vetenskapsrådet 2015 jämförs
2099 anställningsförhållanden för kvinnor och män inom högskolan och där framgår
2100 att kvinnor i något högre utsträckning än män har en tidsbegränsad anställning.
2101 För att säkerställa kvinnors möjlighet att doktorera eller göra forskningskarriär,
2102 samtidigt som deras trygghet att kunna vara föräldralediga och sjukskrivna vid
2103 behov säkras, behövs fler och tryggare anställningsformer inom forskningen och
2104 möjlighet till tillsvidareanställningar redan tidigt i karriären.

2105 På samma sätt som utbildning på grundskole- och gymnasienivå ska präglas av
2106 ett genus- och normkritiskt perspektiv ska även högre utbildningar och lärosäten
2107 göra det, vilket kommer höja utbildningens kvalitet. När det inte sker ska
2108 lärosäten kunna förlora sin examinationsrätt.

2109 **3.4.4 Sex- och relationsundervisningen behöver förbättras**

2110 Genom att diskutera normer, värderingar, genus, lag och rätt inom ämnet sex-
2111 och relationskunskap skulle ungas kunskap om såväl kroppen som relationer
2112 öka, men diskussionerna skulle också kunna fungera brottsförebyggande. Vi vet
2113 att många unga idag är besvikna på den sex- och relationsundervisning som idag
2114 ges i skolan.

2115 Sexualundervisningen behöver därför förbättras och anpassas efter ungas behov
2116 idag. En bristfällig sexualundervisning drabbar alla och kan bidra till att en
2117 våldtäktskultur fortlever. Machokulturen tillsammans med pornografi riskerar att
2118 visa en ensidig och ofta felaktig bild av sex och relationer. Hårdast drabbas
2119 flickor, då de i högst utsträckning utsätts för sexualbrott. De hämmas även i sitt
2120 sexuella utforskande på grund av de begränsande normer som idag finns kring
2121 kvinnors sexualitet. Centerkvinnorna vill därför att sexualkunskap, formellt sex-
2122 och relationsundervisning, blir ett enskilt och obligatoriskt ämne med en tydlig
2123 läroplan där normer, värderingar, relationer och befintlig lagstiftning ska
2124 diskuteras men även pornografins påverkan på individer, relationer och
2125 samhällen. Vi vill även se en ökad samverkan mellan skola och
2126 ungdomsmottagning samt att bättre material och metoder tas fram för att stödja
2127 lärare att kunna samtala kring pornografins konsekvenser med elever.

2128 **3.4.5 Böter för skolor som inte agerar mot sexuella trakasserier 2129 och övergrepp**

2130 Skolan är en plats som inte bara är kunskapens högborg, utan även den
2131 vanligaste brottsplatsen när det gäller anmälda fall av sexuellt våld mot unga.
2132 Att bli tafsad på i korridoren, bli kallad könsord i klassrummet eller utstå hat och
2133 hot på nätet, är vardag för många ungdomar i skolan, en verklighet som
2134 knappast skulle tolereras på en vanlig arbetsplats. Trakasserier sker både
2135 fysiskt i skolan och på internet, vilket ställer krav på ett aktivt och förebyggande

- 2136 värdegrundsarbete i skolorna. Värdegrundsarbetet syftar till att stävja och
2137 förebygga kränkningar, hat och hot, för såväl off- som onlinemiljöer.
- 2138 Det finns fortfarande stor okunskap om omfattningen av våldet mot barn i
2139 skolan. Därför vill vi att förekomsten av sexuella övergrepp och sexuella
2140 trakasserier i skolan kartläggs. Utöver detta vill vi att det ska bli lättare att flytta
2141 de elever som utsatt andra elever för trakasserier eller övergrepp och att skolor
2142 som inte agerar mot sexuella trakasserier ska kunna åläggas vite eller stängas
2143 ned. Vi vill att Skolinspektionen tar fram en handlingsplan för hur skolan ska
2144 agera mot sexuella trakasserier och övergrepp, samt utvecklar en
2145 "visselblåsarfunktion" som alla huvudmän ska införa, samt årligen redovisar
2146 antalet anmälningar öppet.
- 2147 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**
- 2148 - Att all skolundervisning och relevant skolmaterial ska präglas av ett genus- och
2149 normkritiskt perspektiv
- 2150 - Att förskole- och skolpersonal ska utgå från ett genus- och normkritiskt
2151 perspektiv i sina verksamheter
- 2152 - Att kurser i vardagsekonomi, företagande och entreprenörskap ska bli en del i
2153 samtliga gymnasieprogram och i grundskolan och att möjligheten att starta UF-
2154 företag ska bli en del i samtliga gymnasieprogram
- 2155 - Att diskrimineringsombudsmannen ska öka sin tillsyn, rådgivning och utbildning
2156 kring jämställda löner
- 2157 - Att högre utbildning ska präglas av ett genus – och normkritiskt perspektiv
- 2158 - Att forskning med jämställdhetsperspektiv, där så är möjligt, ska premieras vid
2159 fördelning av anslag
- 2160 - Att fler kvinnor utses till professorer inom högre utbildning
- 2161 - Att det blir fler trygga anställningsformer inom forskningen och möjlighet till
2162 tillsvidareanställningar redan tidigt i karriären
- 2163
- 2164 - Att grundskolans sex- och relationskunskap införs som ett enskilt och
2165 obligatoriskt ämne och även ska beröra pornografi kopplat till hälsa, normer och
2166 allas lika rätt och värde.
- 2167 - Att vikten av ett tydligt, förebyggande värdegrundsarbete i skolorna, i såväl
2168 offline- som onlinemiljöer, synliggörs.
- 2169 - Att förekomsten av sexuella övergrepp och sexuella trakasserier i skolan ska
2170 kartläggas
- 2171 - Att skolinspektionen ska kunna ålägga vite och därefter stänga ned skolor som
2172 undergräver demokratiska principer, jämställdhet och mänskliga rättigheter samt
2173 skolor som underlåter att agera mot sexuella trakasserier.
- 2174 - att skolinspektionen tar fram en handlingsplan för hur skolan ska agera mot
2175 sexuella trakasserier och övergrepp och en "visselblåsarfunktion" som alla

2176 huvudmän i sin tur ska införa, samt årligen redovisar antalet anmälningar
2177 offentligt.

2178 - Att det ska bli lättare att flytta elever som utsatt andra elever för sexuella
2179 trakasserier eller övergrepp.

2180 **3.5 Jämställd samhällsplanering**

2181 Att alla oavsett kön känner sig trygga med att röra sig fritt i det offentliga
2182 rummet är centralt för den enskilda individens frihet, men också för
2183 jämställdheten. Idag vet vi att kvinnors upplevda otrygghet i det offentliga
2184 rummet ökar, även om brottsligheten i sig inte gör det.

2185 **3.5.1 Öka tryggheten i det offentliga rummet**

2186 Otryggheten är något som vi måste ta på allvar. För att öka tryggheten i det
2187 offentliga rummet vill Centerkvinnorna möjliggöra att fler aktiva och närvarande
2188 poliser tjänstgör vid offentliga evenemang, ökad kameraövervakning där så
2189 krävs och fler utredare som kan ta eventuella anmälningar vidare. Vi vill också
2190 att belysning av cykel- och gångvägar vid hållplatser för kollektivtrafik utökas.

2191 För att bygga ett samhälle där alla känner sig trygga är det av yttersta vikt att
2192 olika perspektiv finns med redan vid planeringsfasen. En viktig förutsättning för
2193 trygga miljöer är att kommuner ser över belysning i planering av nya
2194 bostadsområden. Vi vill även att det vid renovering och nybyggnation ska byggas
2195 fler offentliga toaletter för att säkerställa en god hygien, som är särskilt viktigt
2196 för menstruerade flickor och kvinnor. Därför vill vi att fler kvinnor ska involveras
2197 i stadsplanering och utformning av nya bostadsområden. Vi vill också att
2198 jämställdhet ska finnas med som ett krav vid offentlig upphandling.

2199 **3.5.2 Offentliga verksamheter ska arbeta med "gender budgeting"**

2200 "Gender budgeting" handlar om att synliggöra människorna bakom siffrorna i en
2201 budget. Hur fördelas offentliga resurser mellan könen? Hur möts flickors och
2202 pojkars, kvinnor och mäns behov? Och vilka blir effekterna? För att få ökad
2203 kunskap och förståelse om hur budgetarbete påverkar jämställdhetsarbetet vill vi
2204 att alla verksamheter inom offentlig sektor synar och följer upp sina budgetar
2205 med hjälp av "gender budgeting".

2206 **3.5.3 Ett jämställt föreningsliv**

2207 Ett aktivt och jämställt föreningsliv har stor betydelse för att skapa ett samhälle
2208 där alla känner sig trygga och delaktiga. Det svenska föreningslivet är i hög grad
2209 starkare än i många andra länder, både vad gäller anslutningsgraden och den
2210 starka demokratiska organiseringen. Då föreningslivet har en så pass stark
2211 ställning är det viktigt att även denna del av samhället präglas och aktivt arbetar
2212 för ett jämställt samhälle.

2213 **3.5.4 Idrotten ska ha jämställda möjligheter**

2214 Idrotten är störst inom det svenska föreningslivet. Vi vet att det finns strukturer
2215 som motverkar arbetet för en jämställd idrottsrörelse. Ett sådant exempel är
2216 företagssponsring till idrottsklubbar, där damidrotten idag missgynnas. För att en
2217 sponsor ska kunna få avdragsrätt på en sponsorutgift måste utgiften vara lägre
2218 än värdet på motprestationen. En motprestation kan vara att den som sponsras
2219 tillhandahåller annonsplats, fribiljetter eller att den som sponsrar själv aktivt

2220 använder sig av sponsringsinsatsen i till exempel annonskampanjer eller på
2221 förpackningar. Problemet, som blir särskilt markant inom damidrott, är att
2222 marknadsvärdet av motprestationen understiger sponsringsutgiften. Därmed blir
2223 sponsorsumman som får avdragsrätt mindre.

2224 Centerkvinnorna anser att det skatterättsliga regelverket på detta område till
2225 stor del styrs av praxis som i vissa fall går tillbaka till 1970-talet. För att skapa
2226 en livskraftig och jämställd idrott, där även damidrotten ges ekonomiska
2227 förutsättningar till framgång, vill vi att skattelagstiftningen ska främja en
2228 jämställd sponsring av idrott.

2229
2230 Idag saknas en nationell jämförelse som redovisar hur mycket medel som
2231 kommunerna fördelar till barn- och ungdomsidrott samt hur fördelningen ser ut
2232 för pojkar respektive flickor. Centerkvinnorna vill att det ska tillsättas en
2233 nationell jämförelse som redovisar hur mycket medel som kommunerna fördelar
2234 till barn- och ungdomsidrott samt hur fördelningen ser ut för pojkar respektive
2235 flickor.

2236 **3.5.5 Aktivitetsbidrag ska villkoras av ett aktivt** 2237 **jämställdhetsarbete**

2238 Kommunerna bekostar stora delar av många idrottsklubbers och andra
2239 föreningars verksamhet i form av aktivitetsbidrag. Flera kommuner ställer idag
2240 särskilda jämställdhetskrav för sina lokala aktivitetsbidrag. Föreningar som inte
2241 lever upp till kraven får heller inga pengar av kommunen. Vi vill att alla
2242 kommuner ska ställa jämställdhetskrav vid handläggning av aktivitetsbidrag.

2243 **3.5.6 Mer ansvar måste läggas på klubbar att stävja en våldsam** 2244 **kultur**

2245 Den manliga våldskultur som tillåts härja i samband med vissa
2246 idrottsarrangemang, inte minst inom fotbollen i storstäder, innebär att kvinnors
2247 utsatthet ökar. En orimligt stor del av samhällets resurser upptas av att säkra
2248 trygghet och ordning vid dessa arrangemang, samtidigt som sexuellt våld och
2249 trakasserier inte utreds på grund av resursbrist. Polisen beräknade de faktiska
2250 kostnaderna för högriskmatcherna i svensk fotboll 2014 till 75 miljoner kronor.³⁰
2251 Resurser som behövs till annan viktig polisär verksamhet. Dessutom påverkas
2252 allmänheten och samhället på ett påtagligt sätt av idrottsevenemang långt
2253 bortom arenaområden. Avstängda eller blockerade gator, våldsamma upplopp,
2254 blockeringar i kollektivtrafiken, hot om våld eller sexuellt våld mot kvinnor är
2255 exempel på konsekvenser som på intet sätt kan accepteras. Centerkvinnorna
2256 anser att arrangörer av dessa arrangemang i betydligt högre grad än idag måste
2257 bära ansvar och kostnader för att säkerställa ordning och trygghet, så att den
2258 polisära närvaron kan minska.

2259 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

2260 - Att fler poliser ska vara aktiva och närvarande och att kameraövervakningen
2261 ska öka, där så krävs, vid evenemang och i det offentliga rummet

³⁰ Statskontoret (?)

2262 - Att "gender budgeting" ska användas som ett verktyg för alla verksamheter
2263 inom offentlig sektor, för att syna och följa upp sina egna budgetar utifrån ett
2264 jämställdhetsperspektiv

2265 - Att skattelagstiftningen ska främja en jämställd sponsring av idrott.

2266 - Att jämställdhetskrav ska ställas då skattemedel används till aktivitetsbidrag
2267 och för att stötta idrottsklubbar och andra föreningars verksamhet

2268 - Att det ska tillsättas en nationell jämförelse som redovisar hur mycket medel
2269 som kommunerna fördelar till barn- och ungdomsidrott samt hur fördelningen
2270 ser ut för pojkar respektive flickor

2271 **3.6 Jämställd utrikespolitik**

2272 Sverige är ett av de mest jämställda länderna i världen. Vi vet att långt ifrån alla
2273 flickor och kvinnor i världen får åtnjuta mänskliga rättigheter. Som liberala
2274 feminister är det självklart för oss att kämpa för att flickors och kvinnors
2275 underordnade situation ska brytas överallt, också bortom landets gränser.

2276 För att utveckling ska kunna ske och komma alla till gagn behöver jämställdhet
2277 råda överallt. Vi vill att alla kvinnor ska ha rätt att äga, ärva, köpa mark och
2278 förvärsarbete. Vi vill också att alla flickor och kvinnor världen över ska ha rätt
2279 till utbildning.

2280 **3.6.1 Bistånd riktat till flickor och kvinnor**

2281 Det är världens fattiga som drabbas allra hårdast av klimatförändringar, stigande
2282 havsnivåer, brist på rent vatten, förbrukade naturresurser och allvarliga
2283 katastrofer. För att en hållbar framtid ska bli möjlig måste klimatarbetet och
2284 fattigdomsbekämpningen gå hand i hand. En av framgångsfaktorerna i detta
2285 arbete är att människor i fattiga länder, särskilt kvinnor, får möjlighet till egen
2286 försörjning.

2287 Att Sverige bidrar med såväl kunskap som ekonomiskt bistånd till andra länder
2288 är för oss en självklarhet. Vi vet också att det bistånd som riktar sig särskilt till
2289 flickor och kvinnor gör stor skillnad. Därför vill Centerkvinnorna se att bistånd
2290 särskilt satsas på flickor och kvinnor samt att biståndet ska fokusera på att ge
2291 kvinnor och flickor hjälp till självhjälp.

2292 **3.6.2 Öka insatserna till SRHR-arbetet**

2293 Graviditet och förlossning är i utvecklingsländer den näst vanligaste dödsorsaken
2294 bland flickor i åldern 15–19 år. Runt 70 000 flickor dör varje år i samband med
2295 graviditet eller förlossning. En stor del av dessa dödsfall skulle kunna undvikas
2296 genom ökad kunskap och tillgång till fria och säkra aborter samt preventivmedel.

2297 Ökade anslag till arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter,
2298 SRHR, skulle inte bara innebära fler och säkrare aborter utan även förbättra
2299 förlossningsvården. Arbetet med SRHR har en direkt påverkan på den globala
2300 hälsan, men också på jämställdheten. Det är framförallt kvinnor som drabbas av
2301 nedskärningar inom SRHR, vilket direkt begränsar kvinnors levnadsutrymme och
2302 möjlighet att göra fria val. Information och stöd för sexuell hälsa är livsviktig.
2303 Därför vill Centerkvinnorna att anslaget till SRHR-frågor inom den svenska

2304 biståndsbudgeten ökar till 10 procent, från 6–7 procent av det totala biståndet
2305 enligt RFSU:s beräkningar.

2306 **3.6.3 FN-anställda som begår övergrepp måste åtalas**

2307 Förenta nationerna, FN, är ett internationellt organ som visar att mänskliga
2308 rättigheter är universella och att det trots olikheter finns en gemensam strävan
2309 världen över om en fredligare värld. FN:s närvaro vid konfliktsituationer ska
2310 bidra med trygghet och säkerhet. Vi vet dock att detta inte alltid är fallet,
2311 speciellt inte för kvinnor och barn. FN har en uttalad nolltolerans mot sexuella
2312 övergrepp. Under 2016 klargjorde generalsekreteraren att FN skulle nyttja
2313 striktare uttagningsprocesser vid rekrytering av FN-personal samt utreda
2314 anklagelser fortare. Det krävs dock ytterligare krafttag. Därför vill
2315 Centerkvinnorna att FN:s medlemsländer arbetar fram ett internationellt
2316 regelverk för att ställa de FN-anställda till svars som begår sexuella övergrepp i
2317 fredsfrämjande- och fredsbevarande insatser.

2318 Utöver detta vill vi också att Sverige som medlemsland i FN ska sträva efter att
2319 könsfördelningen bland FN-personal blir mer jämn.

2320 **3.6.4 Kvinnor drabbas hårdast i konflikter och behövs i** 2321 **fredsprocesser**

2322 Krig och konflikter drabbar män och kvinnor olika. En av de kanske grymmaste
2323 metoderna för krigföring är användandet av våldtäkt som vapen i krig. Enligt den
2324 Internationella brottsdomstolen utgör våldtäkt som vapen i krig ett brott mot
2325 mänskligheten och straffas som krigsbrott. Detta är även något som nämns i
2326 FN:s resolution 1820 (2008), en resolution som vi vill att Sverige aktivt arbetar
2327 för att fler länder ska inrätta handlingsplaner för.

2328 Flera studier har bekräftat att kvinnors medverkan i fredsprocesser spelar en
2329 avgörande roll för huruvida arbetet ska lyckas och vara hållbart. Detta är även
2330 något som FN:s resolution 1325 (2000) understryker. Arbetet för kvinnors lika
2331 rättigheter är alltjämt angeläget i lokalsamhället och i världssamfundet. Att verka
2332 för en jämställd inrikes- och utrikespolitik kan göra skillnad och till och med bidra
2333 till fred.

2334 **3.6.5 EU ska leda vägen fram till jämställdhet**

2335 Lika väl som Sverige inom FN-samarbetet ska verka för jämställdhet är det
2336 viktigt att vi inom det europeiska samarbetet driver på för en mer jämställd EU-
2337 politik. Centerkvinnorna vill att EU ska leda vägen till en mer jämställd värld. EU
2338 måste därför använda de verktyg som finns för att medlemsländer ska leva upp
2339 till Istanbulkonventionen och markera mot medlemsländer som bryter mot de
2340 mänskliga rättigheterna.

2341 Jämställd representation är viktig såväl i Europeiska kommissionen som i
2342 Europaparlamentet. Centerkvinnorna vill att de svenska partierna gemensamt
2343 ska verka för att fler kvinnor ska ta plats. Europaparlamentariker har idag inte
2344 möjlighet till ersättare vid frånvaro oavsett om en föder barn eller blir sjuk. Vid
2345 barnafödande får en tre månaders ledighet, men partierna får ingen ersättare
2346 under den perioden. Regeln försvårar för kvinnor i barnafödande ålder att
2347

2348 kandidera till Europaparlamentet och dessutom minskar möjlighet till jämställt
2349 uttag av föräldraförsäkringen. Ett system för ersättare borde gälla för både
2350 parlamentariker och kommissionärer.

2351
2352 Att ha självbestämmande över sin reproduktiva hälsa är centralt för kvinnors
2353 sexuella frihet och hälsa. I en majoritet av EU:s medlemsländer får läkare vägra
2354 vård som strider mot det egna samvetet. Det försvårar kvinnors möjlighet till
2355 abort. Centerkvinnorna vill att EU ska markera mot de länder som inskränker
2356 kvinnors rättigheter, till exempel genom sanktioner. Vi vill även att biståndet till
2357 organisationer som arbetar för sexuell och reproduktiv hälsa ska öka.

2358
2359 EU har genom sitt polisiära samarbete en enorm potential att bekämpa
2360 brottslighet. En sådan fråga är människohandel, där barn och kvinnor utnyttjas
2361 både på nationell och europeisk nivå. Det är hög tid att arbetet mot
2362 människohandel kommer högre upp på den politiska dagordningen.
2363 Centerkvinnorna vill att fler EU-länder ska anamma den svenska sexköpslagen.

2364 **Centerkvinnorna ska arbeta för:**

2365 - Att det ska möjliggöras för FN att återkalla immunitet för personal från
2366 truppbidragande medlemsländer för att stoppa sexuella övergrepp i
2367 fredsfrämjande insatser.

2368 - Att anslaget till SRHR-frågor inom den svenska biståndsbudgeten ökar.

2369 - Att FN:s medlemsländer ska arbeta fram ett internationellt regelverk för att
2370 ställa FN-anställda till svars som begår sexuella övergrepp i fredsfrämjande- och
2371 fredsbevarande insatser.

2372 - Att FN omedelbart ska skicka hem misstänkta förövare från truppbidragande
2373 medlemsländer.

2374 - Att FN ska se över finansieringssystemet när det gäller FN trupper för att få
2375 ökad spridning bland länder som bidrar med trupper.

2376 - Att EU verkar för en jämställd representation.

2377 - Att EU markerar mot länder som inskränker kvinnors rättigheter, till exempel
2378 genom sanktioner.

2379 - Att EU prioriterar arbetet mot människohandel.